

בעזרי"ת

לקט
שאלות המצויות

חלק ג'

עם
פסקי גדולי ההוראה שליט"א

יו"ל בס"ד ע"י
יהודה אריה בן אמו"ר הגה"צ
רבי יוסף צבי הלוי דינר שליט"א

מנחם אב תשס"ו
בני ברק

חוברת שיצאו כבר לאור:

- א. אפריון לשלמה - עניני קידושין ונישואין.
- ב. לקט הלכות יו"ט.
- ג. לקט הלכות מזוזה.
- ד. לקט הלכות שליח ציבור - עם קונטרס הלכות ראשית הגז.
- ה. הלכות כשרות בבית.
- ו. לקט הלכות חנוכה, ומגילה.
- ז. לקט שאלות מצויות - חלק א' וחלק ב'.

אפשר להשיג הספר

י.א. דינר

האדמו"ר מגור 37 25A SHONFELD SQUARE

LORDSHIP RD

London N.16.

בני ברק

England

טל. 03-6181981

0208-800-3347

ובבית ההוראה שע"י ביהכנ"ס "דברי שיר"

רח' זכריה 4, בני-ברק טל: 6194741

כל יום [א-ז] בבוקר בין 9.00 - 9.30, ואחה"צ א-ה בין 1.45 - 2.15

לעילוי נשמות

דודינו היקרים

ר' דוד אריה ב"ר שלום שמואל ז"ל

נלב"ע כ"א סיון תשס"ב

מרת מרים ב"ר שרגא הלוי ע"ה

נלב"ע כ"ז מבת תשס"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

.

"ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומכנות"

תוכן הענינים

מכתב ברכה מאמו"ר שליט"א..... י'

הקדמה..... יב

תשובה מהגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

בענין גגן של זכוכית או פלסטיק ע"ג סוכה..... יד

תשובות מהגאון בעל "שבט הלוי" שליט"א

בענין ברכה על קורנפלקס וקביעת סעודה וסעודה שלישית..... מז

תשובות מהגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א

מהלכות תשלומי שכנים:

תשלומי זפת..... יט

תשלום עבור סיוד הגג..... יט

תשלום סתימת גג רעפים מיונים..... יט

תשלום נקיון..... כ

שתי דירות בבנין אחד..... כ

בנה על הגג שתי דירות..... כ

תשלום חשמל..... כא

תשלום צבע ומעקה..... כא

תשלום מעלית..... כא

דלת עם אינטרקום..... כא

גז מרכזי..... כב

גדר משוכלל..... כב

תשלום המזוזות..... כב

מזווה מאחורי הדלת..... כב

כתב כ"י כתב אר"י..... כב

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

- כוונת השם אצל השומע..... כד
- קשירת חוטי ציצית..... כד
- חוט שעושה בו חוליות הציצית..... כה
- אמירת "קל מלך נאמן" בק"ש..... כה
- אמירת "קל מלך נאמן" בק"ש..... כו
- הרמת ידים לנשיאת כפים..... כו
- אמירת תחנון או עלינו..... כז
- קריאת התורה מתוך הכתב..... כז
- תחנון במנחה בביהכ"נ שיש בו מילה..... כח
- שמו"ע בישיבה או לאחר השקיעה..... כח
- לימוד תורה לעצמו או השלמת מנן..... כט
- להסתפר במוצש"ק..... כט
- להסתפר בר"ח..... ל
- לצום או ללמד תלמידים..... ל
- מוזוות ספרדי עבוד בן אשכנז..... לא
- מתי יכול להיפרד מהלוית המת..... לא

אורח חיים

- נפלה טליתו בשעת התפילה..... לג
- שיעורי תורה לחילונים בלא ברה"ת..... לד
- האם לענות לקדושה כשחוזר לראש..... לה
- שכת בר"ח טו"מ וגם "יעלה ויבוא"..... לו
- האם צריך לאומרה תוכ"ד..... לח
- טבילת ידים לאכילת לחם..... מ
- אוכלים ומשקים שהכניסו לבית..... מא
- הנחת ספרים והושענות על גבי ארון..... מב
- ברכת המוציא על פת הבאה בכיסנין..... מג

- מה.....תפלת מנחה באמצע השיעור.
- מה.....אמירה לעכו"ם בשבת.
- מו.....כיסוי תחת הלחם משנה.
- מו.....אמר רצה לאחר ברכת בונה ירושלים.
- מט.....הורדת עגילים בשבת.
- נ.....האכלת בעלי חיים בשבת.
- נב.....לבישת ניילון על הכובע בשבת.
- נג.....איסור מוקצה בגשם ושלג.
- נג.....כדורי שלג.
- נדר.....לרסם ספריי סביב נמלים.
- נה.....כיוון בטעות שלא לצאת בחצי ברכת.
- נה.....לחזור ולהתפלל מעריב.
- נו.....ברכת האילנות על עציץ.
- נו.....ברכת האילנות על עץ כלאים.
- נו.....פירות ערלה.
- נו.....מכירת חמץ.
- נח.....נגמר האוכל של הסיום בער"פ.
- נט.....אכילת מרור מגדולי מים.
- ס.....ספירת העומר בלי להבין.
- סא.....הנוסע מעבר "קו התאריך".
- סב.....ציבור שהזכירו לש"ץ את מנין.
- סג.....להזמין ביו"ט עכו"ם העומד להתגייר.
- סד.....עשיית תה לעכו"ם ביו"ט.
- סה.....אכל עירוב תבשילין.
- סו.....תקיעת שופר מינימלי במיפול נמרץ.
- סח.....הוצאת כסף מהבנק.
- סח.....השקיית ערבות שבחצר.

סעודת אירוסין..... סט
 סעודת מצוה בחוה"מ..... ע
 נכנס לביתו באמצע שתייתו בסוכה..... עא
 ישיבה בעת שרוקדים עם ספרי תורה..... עא
 הדלקת נרות חנוכה תחת רשה"ר..... עג
 הזות נרות חנוכה..... עד
 מותר השמן מליל ראשון..... עה
 הזות השולחן עם הנרות בשבת..... עו
 הדלקת נרות במטוס..... עז
 עד מתי קריאת ד' פרשיות..... עח

יורה דעה

אוכל שנתבשל בסיר בשרי בן יומו..... עט
 נתבשל בסיר בשרי אינו בן יומו..... עט
 חקע כף בשרי תוך סיר חלבי..... פ
 בצל שנחתך בסכין בשרי שטיגנוהו..... פא
 אוכל חם שמונח ע"ג צלחת בשרית..... פא
 משקה חם בכוס חלבי בסעודה..... פב
 שפך מקומקום ע"ג בשר..... פב
 השתמשות במקרוגל..... פב
 טיגן שניצל במחבת חלבי..... פג
 מתי צריך הגעלה ומתי צריך ליבון..... פד
 לחממו בתוך התנור..... פד
 תערובת בישולי עכו"ם..... פד
 כל התערובת נאסרת..... פה
 ספק בישולי עכו"ם..... פו
 פתיחת בקבוק יין..... פו
 לגזוז השערות ליד האוזן..... פז

- פג בגדי פשתן וצמר.....
 פז מתי מותר לנחש.....
 צא כתיבת אותיות בסוף הספר תורה ע"י.....
 צב לשמוע בקול אביו לא לדבר עם.....
 צג חינוך או דף היומי.....
 צד זמן סעודת סיום.....
 צה לידחות לימוד קטע האחרון.....
 צו על מה אפשר לעשות סיום.....
 צו לימוד של ציבור.....
 צז חזקה בקופת צדקה.....
 צח הפרשת תרו"מ ע"י נוסח הקצר.....
 צט בענין הנ"ל.....
 צמ הפרשה ע"י המלמד או הגננת.....
 קא בירך על מאכל טבל.....
 קג מטבע מרוסק.....
 קד טהרה למי שנפטר תוך המקוה.....
 קד אמירת קדיש לפני הלוויה.....
 קו אמירת קדיש בביתו ביחידות.....
 קו מי יאמר קדיש אב או קרוב אחר.....
 קז נוסח ניחום אבלים.....
 קז לימוד הלכות אבילות.....
 קח איד מנציחים לנשמות.....
 קט מצבה בלי קבר.....
 קט הקמת מצבה על קבר צדיק.....

חושן משפט

- זוהרות בהוראת היתר בדיני ממונות.....
 מהגאון רבי אהרן יודה לייב שפיינמן שליט"א

- נתן מתנה בטעות..... קיב
 נתן צ'ק פתוח..... קיג
 קבל כסף בשטר צוואה..... קיד
 צ'ק שחזר..... קמו
 כלי שנשבר בחנות..... קמז
 נתקל בחבילה שעמדה במדרכה..... קיז
 החלפת דירה שכורה לצרכי נופש..... קיפ
 אם יש בחוזה תנאי שלא להשכיר..... קב
 החלפת דירות..... קב
 השכרה לעכו"ם לימי הפסח..... קכא
 תשלום שכירות מתחילת השנה..... קכא

אבן העזר

- חיוב מזוזה בחדר יחוד..... קכג
 חופה למחרת מתענית ציבור..... קכג
 נפסל הכתובה תחת החופה..... קכד
 חיוב סעודת שבע ברכות..... קכה
 פנים חדשות בסעודה..... קכה
 מי מברך ברכת חתנים..... קכו
 גר שנתגייר לפנים חדשות..... קכו
 ברכת שבע ברכות לבן אשכנז וספרד..... קכו
 גטילת ידים לשבע ברכות..... קכח
 אמירת שבע ברכות..... קכח
 חתן פוטר מתחנן..... קכט

RABBI J. DUNNER

Rav

Adath Yisroel Synagogue

Union of Orthodox Hebrew Congregations

9, ALLERTON ROAD, LONDON, N.16
Tel. 01 - 800 3347

יוסף צבי הלוי דנר

ראביד דק"ק חת ישראלי לונדון

והתאחדות קהלות הערדים באנגליה

ג"ח

מכתב ברכה

ניסן תשס"ו, לונדון.

לכבוד בני הצעיר יקירי וחביבי רבי יהודה אריה שליט"א

איתא בחז"ל "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו".
וכבר ראיתי שני לוחות הראשונות שהוצאת, שהם לקט כל מיני
"שאלות המצוות" שנתקלים בהם בחיי יום יום. ובאים לשאול
המעשה אשר יעשון, ויש בזה תועלת גדולה לרבים להביא
לפניהם כשולחן ערוך בשם גדולי ההוראה שליט"א הדרך אשר
ילכו בה. והנה עתה חלק שלישי יוצא לאור וע"ז נאמר [קהלת
ד' י"ב] והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

וכל זה אתה עושה לכבוד נישואי בנך נכדי היקר החתן ברוך
חיים נ"י עב"ג תחי', ויש לי בזה שמחה מיוחדת היות שהוא
קרוי על שם אבי מורי זצ"ל, שנולד ט' תמוז תרל"ז ונהרג
עקה"ש בשנת תשי"ה [יום הזכרון נקבע לבי מר חשון] ולא זכה
להגיע לקבורה שתהא מצבה על שמו, ובוה שהוא קרוי על שמו
הוא הזכרון הטוב עבורו, ובודאי יש לו נחת רוח מגן עדן
שרואה שנכדו עולה בדרך התורה והיראה.

שאלות

המצוות

יא

ואמרו חז"ל [מכילתא סוף משפטים] שכלי השרת במשכן ובמקדש מותר היה לעשותם מכל מיני מתכות בזמן שלא היה זהב מלבד הכרובים שחייבים להיות מזהב טהור ואסור לעשותם מכל מתכת אחרת. וילייע מה נשתנו הכרובים משאר כלי שרת.

ידוע מה שאמר המהר"ם שפירא זצ"ל, מכיון שהכרובים מסמלים את הילדים הקטנים כשאמרו חז"ל שדמות פרצוף תינוק להם, לכן הם היו מונחים על ארון הלוחות לרמז שיש לחנך הילדים לתורה, וכיון שבחינוך הילדים א"א לצאת ידי"ח "בדיעבד" ואסור לעשות פשרות, לכן אמרו חז"ל שהכרובים צריכים להיות דוקא מזהב טהור ולא מכל מתכת אחרת. וכמו כן צריכים אנו לשמור על זכותם וטוהר נפשם של ילדנו, ובודאי שלא לעשות דברים שעלולים לפגוע ולטמא את נפשם.

ואסיים בברכה לך בני היקר והחביב שליט"א ולרעיתך הרבנית תליט"א, שתמשיכו להדריך בניכם ובנותיכם על אדני התורה והיראה, ולעמוד על המשמר שרוח הרחוב לא תכנס לביתכם, ורק ע"י שמשקיעים עמל ללא עצלות בתפקיד של חינוך המוטל עליו אכן רואים ברכה בעמלו. ותזכו לראות הרבה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיכם ובחינוך בניכם מתוך בריאות הגוף ושלמות הנפש.

ממני המברך אתכם באהבת נפש

ובכל חותמי הברכות

אביך

חיים זלמן זצ"ל

הקדמה

איתא בירושלמי שקלים [סופ"ב] על הפסי "והיה כי ימלאו ימִיךְ ושכבת עם אבותיך" [שמואל ב' פס' ז'] א"ל הקב"ה לדוד אף שלא יבנה בית המקדש בימיו, לא יקצר ימיו אלא ימלאם, שכן אין בית המקדש נבנה אלא להביא בו קרבנות ציבור, וחביבים על הקב"ה הצדקה והמשפט שהוא עושה יותר מאלף עולות ששלמה בנו יקריב ע"ג המזבח. עיי"ש.

הרי מבואר כמה חשובים כ"כ צדק ומשפט אצל הקב"ה כאילו בית המקדש קיים, ומצינו עוד שמשפט וצדקה זה גופא סגולה לבנין ביהמ"ק כמש"כ בנביא ישעיה [סימן א] "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"

על כן ליקטתי תחת קורת גג אחד פסקי גדולי הפוסקים שליט"א כל עניני פסקים והלכות בדי חלקי השו"ע, שזהו נמי גדר של משפט שהוא מביא לרבים הלכות ומשפט.

אמר דוד המלך ע"ה [בתהלים פרק קי"ט] "שש' אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב". עבודה שלנו היא לשמוח על כל הלכה של תורה כדבר ששווה המון כסף, וראינו אצל התנאים והאמוראים שבאמת חיו כן, וכמו שמסופר בירושלמי [שקלים ח']: שבא רבי אבהו לטבריה ראו תלמידיו של רבי יוחנן שפניו מאירים ביותר אמרו לרבי יוחנן שנראה שרבי אבהו מצא אבן יקרה, הלך אליו רבי יוחנן ושאלו איזה שמועה חדשה בתורה שמע א"ל רבי אבהו ששמע תוספתא ישנה שאינה מצויה ולכן שמח כ"כ, אמר רבי יוחנן על כך נאמר [קהלת ח' א'] "חכמת אדם תאיר פניו".

קונטרס זה יוצא לאור לרגל שמחת נישואי בני החתן ברוך

חיים נ"י עם הכלה ב"ג שתחי'. ויה"ר שהזכות של הרבצת תורה והלכה למעשה שיצא מקונטרס זה, תעמוד להם שיבנה ביתם על טהרת הקודש ואדני התורה והמצוות, ושיראו דורות ישרים ומבורכים.

בין המצרים תשס"ו

יהודה אריה הלוי דינר

הנני לקבוע ברכה לידידי היקר הרב אברהם ישעיהו ב"ר משה פנחס שליט"א על כל עזרתו בהוצאת קונטרס זה יעזור השי"ת ויזכה הוא ובב"ב לברכה והצלחה בכל מילי דמיטב אמן סלה.

תשובה ממרן הגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל
[פרסום ראשון]

בענין גגון של זכוכית או פלסטיק ע"ג סוכה

אסרו חג כ"ג תשרי תשמ"ט

לכבוד הגאון הגדול ר' שלמה זלמן אויערבאך לאי"ט

ראש ישיבת "קול תורה" ירושלים עיה"ק.

שמענו אומרים בשם כ"ת שליט"א, לחדש שסכך פסול הוא דוקא דבר שמעכב השמש, אבל אם מכסין הסוכה עם זכוכית או פלסטיק שיכול השמש לראות אין זה פסול. רצינו לדעת מה היו הנימוקים של כ"ת שליט"א.

והעיר לי א' דלכאוי' מהא דמצאנו בפוסקים לומר שע"י לבד של סכך פסול פוסלין הסוכה [רק משום אין לבד להחמיר לא אמרינן כן] אלמא אע"פ שאפשר לראות החמה, דהרי במציאות אין שם כלום, ג"כ כיסוי כזה פוסל הסוכה.

ואני מאוד מודה לכ"ת שליט"א שיאיר לן בזה, כדי שלא יאמרו משם כ"ת שליט"א דברים שלא אמר.

ויה"ר שיתן ה' לכ"ת שליט"א, כח להמשיך להרביץ תורה ויראה מתוך בריאות הגוף ונהורא מעליא עד ביאת גואל צדק בבי"א [ועד בכלל].

ממני

הדוש"ת בלו"נ כל הימים

מוקירו ומכירו

יהודה ארי' הלוי דינר

בסייד יו"ם א', ה' מרחשון תשמ"ט

למע"כ הרה"ג וכו' יהודה ארי' דינר שליט"א

אהדש"ת ביקר כיאות לכ"ת, אודיעו בזה כי מעולם לא עלה על דעתי מחשבה כזו, וק"ו שלא אמרתי לאחרים, אך בכל שקר יש קורטוב של אמת, אשר ע"כ חושבני שזה בא מזה שהשומע טעה במה שאמרתי לפני הרבה שנים בנוגע להמהרי"ל דיסקין בכתבים סי' נ"ו שהחסרון של מעמיד הוא רק בדבר המקבל טומאה ולא בעור שאינו מעובד ע"י שם, אע"ג שאין זה גדולי קרקע, דה"ה נמי בזכוכית או בפלסטיק והוא פלא, אבל לא לגבי הסכך עצמו.

מכתבו של כ"ת הי' רשום, ולראשונה אף אחד לא היה בבית ולכך קבלתי אותו רק הלום.

ביקרא דאורייתא ובכל חותמי ברכה

שלמה זלמן אויערבאך

פסקי תשובות מהגאון רבינו בעל שבט הלוי שליט"א
נאכ"ד ביה"ד זכרון מאיר

בענין ברכה על קורנפלקס
וקביעת סעודה וסעודה שלישית

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR, BNEI-BRAK

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ור"מ
זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה, יום _____ ק"ק מע"צ א"ת
ק"ק י.ד.ה. ור"ל חס"ח וזכרון מאיר / א"ת ר' יחזקאל
א"ת ר' יחזקאל

אחדשה"ט ושי"ת באה"ר

אשר הציע לפנינו בענין מאכל הקורנפלקס שהוא חתיכות
קטנות של תירס הנאפה בתנור ובתחילה מרדדים התירס
לגמרי עד שאין ניכר כלל שהוא בא מתירס וגובלים מזה
חתיכות קטנות בערך ו' על ו' מ"מ ונסתפק מר אם ברכתו
שהכל או ב"פ אדמה. והספק בידו אם דומה להמבואר ר"ח ס'
ח' ברמ"א דאם נתמעך לגמרי מברך כה"ג שהכל, או דילמא
סו"ס ממשן קיים רק שנעשו דקין אולי שפיר ברכתן אדמה
אע"פ שאינו ניכר.

הנה בהא דסי' ר"ד סיי"א לענין פירות ועשבים שמרקחים
בדבש הפירות והעשבים הם עיקר וכו' אפילו הם כתושים

ביותר, משמע לכאורה דאע"ג דכתושים ביותר מכ"מ ברכתם אדמה, איברא הפוסקים כתבו שם דדוקא אם ניכר מהותו ותוארו אבל נמוח לגמרי עד שאבד צורתו העצמי מברך שהכל, ואינו דומה להמבואר סי' ר"ג סי"ז לענין בשמים שחוקים דאע"ג דשחוקים לגמרי ואין מהותם כלל קיים דמברך ברכתם הראוי, דזה דין מיוחד בבשמים כמבואר בפוסקים דדרכן בכך, וכן כי ג"כ מגי"א סי' ר"ב סי"ק י"ח יעשי"ה, ע"כ אם באמת אין צורתו קיים כלל ברכתו שהכל.

ואשר שאל באוכל מיני תרגימא לסעודה שלישית אם זה נחשב לקביעות להמשיך לאכול אחרי שתחשך עפ"י המבואר או"ח סי' רצ"ט סי"א דביושב ואוכל א"צ להפסיק, וביושב ושותה צריך להפסיק לכאורה משמעות הפוסקים שהוא מטעם קביעות סעודה דהיינו ברכת מוציא עד בהמ"ז איברא לשון הלבוש שם כי הטעם דא"צ להפסיק באכילה כיון דקבע לכבוד שבת נמשך השבת עם קביעתו, וכיון דבנ"ד רוצה לצאת את דין סעודה שלישית במיני תרגימא ע"פ המבואר סי' רצ"א א"כ דינו כסעודת שבת ושפיר שייך מש"כ הלבוש דנמשך השבת עם קביעתו.

הלל ב"ר קאמרי

אברהם ורמיה
 (C) 1911/11/11

מהלכות תשלומי שכנים

פסקי תשובות מהגאון רבי ניסים קרליין שליט"א

א. תשלומי זפת:

מה שצריך פעם אחת בכמה שנים ליתן זפת על גג הבנין למניעת נזילת מים, אין זה מניעת היזק רק מהדיירים העליונים אלא לתועלת כל הבנין [שהרי אם יש רטיבות בקומה העליונה עלול להגרם נזק לכל הבנין] וע"כ חיוב התשלום מוטל על כל דיירי הבנין.

ב. תשלום עבור סיוד הגג:

מנהג העולם שפעם בשנה או שנתיים לסייד את כל הגג כולו בצבע לבן למניעת חדירת חום השמש לבנין, ואע"פ שאין תועלת ישירה אלא לקומה העליונה מ"מ חיוב התשלום הוא על כל דיירי הבנין, לפי שסיוד זה מועיל גם לשמירת הזפת מחום השמש [שהוא שמירה על נזילת המים] ונמצא שכל דיירי הבנין נהנים מזה.

ג. תשלום סתימת גג רעפים מיונים:

גג רעפים השוכנים בתוכו יונים שמפריעים את מנוחת הדיירים בקומה העליונה, אע"פ שאין בזה שום היזק או הפרעה לקומות התחתונות, חיוב התשלום מוטל על כל דיירי הבנין, לפי שגג עם ליקויים הרי זה פגם וחיסרון בכל הבנין כולו.

ד. תשלום נקיון:

תשלום נקיון של חדר המדרגות צריכים כולם להשתתף בשוה, ואין הבדל איזה קומה היות שנכס זה שייך לכל דיירי הבנין, ואפילו מי שגר בקומת קרקע צריך להשתתף בזה ולא יכול לטעון שמספיק לו לנקות בעצמו דרך הכניסה עד לדירתו היות שזהו תנאי השותפות בזה.

ה. שתי דירות בבנין אחד:

שתי דירות נפרדות בבנין אחד השייכות לאדם אחד, אם משתמש בשתיהן לדיוור חייב בתשלום וועד הבית על שתי הדירות, ואפילו כששתי הדירות מחוברות ביחד וכניסה אחת לחדר המדרגות צריך לשלם פעמיים. ואם משתמש עם הדירה השניה רק למחסן יתפשרו על התשלום. אבל אם מתחילה בנו דירה אחת גדולה יותר אינו משלם אלא תשלום אחד.

ו. בנה על הגג שתי דירות:

הגר בקומה אחרונה ובנה על הגג והשכירה למשפחה אחרת והכניסה לדירה היא דרך אותה כניסה של המשכיר. המשפחה הנוספת חייבת בתשלומי ועד הבית ואין יכולים לפטור עצמם בטענה שדלת אחת משמשת את שתי המשפחות, לפי שאין התשלום לפי הדלתות אלא לפי המשפחות.

ז. תשלום חשמל:

כולם צריכים להשתתף בהוצאות תשלום החשמל של כל הקומות ביחד, ולא יכול לטעון שהוא משתמש רק בחשמל של הקומת קרקע או בקומה הראשונה וכדו'.

ח. תשלום צבע ומעקה:

וכן כשמחליטים שצריכים לצבוע חדר מדרגות או שאר תיקונים הצריכים כגון לבנות מעקה בחדר המדרגות, כולם צריכים להשתתף בזה וכמו כל נכסי השותפים שכולם אחראים על זה.

ט. תשלום מעלית:

היות שהמעלית משמש לעלות לקומות, תשלום החזקת המעלית חל על כל דיירי הבית ולא יכול לטעון שהוא משתמש בו רק לקומה ראשונה ולמה לשלם על הנסיעה לכל הקומות, אולם מי שגר בקומת קרקע היות שאין לו שום צורך כלל במעלית, אם מחליט לא להשתמש בו כלל אפילו כשהוא יעלה אינו חייב להשתתף בהוצאות של המעלית.

י. דלת עם אינטרקום:

שכנים שרוצים לתקן דלת עם אינטרקום בכניסת הבנין אפילו יש רוב שכנים שרוצים בכך, ומיעוט שכנים אינם מעוניינים, א"א לחייב המיעוט לשלם עבור כך, היות שרוב בתים אין להם דלתות

כאלו א.

יא. גז מרכזי:

בנין שיש בו בלוני גז ורוב הדיירים רוצים לעשות גז מרכזי וזה עולה יותר ביוקר, א"א לחייב שאר הדיירים על כך היות שרוב הבניינים אין להם כזה, ומדיני שותפות אי אפשר לחייב רק על מה שרגילים בזה.

יב. גדר משוכלל:

אם שכנים רוצים לעשות גדר מסביב לחצר ורוצים לעשות גדר משוכלל, ומיעוט השכנים לא מעוניינים בזה, א"א לחייב המיעוט להשתתף בהוצאות שהם יותר מגדר רגיל שמוקף ברוב המקומות.

יד. תשלום המזוזות:

תשלום המזוזות של כניסה לבנין ובכל המקומות בחדר המדרגות (כגון כניסה אחורית או להמעלית) מונח על כל דיירי הבנין וכולם צריכים להשתתף בתשלום המזוזות על כל הקומות.

א. יש להוסיף, שאם רוב השכנים ישלמו על זה לבד ואח"כ אלו שלא שילמו ישתמשו האינטרקום אין זה נחשב לגילוי דעת שאפשר לחייבם להשתתף בתשלום, משום דעכשיו שהאינטרקום נמצא, והדלת נעול, בעל כרחם צריכים להשתמש בזה.

י. מזוזה מאחורי הדלת:

כשא"א לקבוע מזוזה בתוך חלל הפתח כגון שהדלת נסגרת לגמרי על המשקוף [כמו שמצוי בבתים שלנו כשהמסילות עשוי ממתכת] לכתחילה יש לעשות חור בתוך המזוזה של הבית בכדי להכניס שם מזוזה, או שיוסיפו עוד צורת פתח אפילו כל שהוא מבחוץ כדי לקבוע עליו המזוזה² וכולם צריכים להשתתף בהוצאה זו.

טו. כתב ב"י כתב אר"י:

בצורת הכתב של המזוזות תלוי לפי רוב דיירי הבנין ועכ"פ יהא בכתב כזה שיוצאים מעיקר הדין לכל הדיירים.

ב. וכמו שעשו בביהכ"נ "דברי שיר" בני ברק, ולא לסמוך על הא דכתב הרמ"א יו"ד סי' רפ"ט ב' שבדיעבד אפשר לקובעו מאחורי הדלת ואפילו מחוץ לחלל הפתח, כמבואר בגר"א שם, היות שהרבה פוסקים סברי שזה פסול אפילו בדיעבד כמבואר בש"ך שם ס"ק ג'.

תשובות מהגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

כוונת השם אצל השומע

שאלה א.

כשיוצאין בברכה ע"י שומע כעונה האם גם השומע חייב לכוין בשעת שמיעת השם הכוונה אדון הכל היה הוה ויהיה או מספיק בזה כוונת שומע, וכעין לענין קידוש שמספיק הכוס אצל המשמיע.

תשובה:

אולי.

קשירת חוטי ציצית

שאלה ב.

האם מותר לקשור חוטי הציצית ביחד בשעת שקושרין הציצית, בכדי לדעת איזה ד' חוטין שייכים לצד א', או שיש בזה משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי אסור להשאירם בצורה זו.

תשובה:

כמדומני שנוהגין להקל א'.

א. ויש להסביר מכיון שדעתו להתיר הקשר מיד לאחר שגמר עשייתם אין זה נחשב קשר של קיימא שמבטל הציצית וכעין דברי המשנ"ב סי' כ"ג ס"ק ד'. וכן דעת הגר"ש אלישיב שליט"א.

חוט שעושה בו חוליות הציצית

שאלה ג.

האם בשעת עשיית הציצית חייב לסובב כל הארבע פעמים עם אותו חוט או יכול לשנות, ולעשות הסיבובים פעם בחוט זה ופעם בחוט אחר.

תשובה:

לא חייב.

אמירת "קל מלך נאמן" בק"ש

שאלה ד.

האם יש לאשה לומר "קל מלך נאמן" לפני קריאת שמע כשמתפללים ביחידות, או דוקא איש כיון שהוא כדי להשלים מנין רמ"ח שהוא כנגד רמ"ח אברים של האדם^ב אבל האשה שיש לה רנ"ב אברים, לא צריכה לומר כן^ג.

תשובה:

אין חיוב.

ב. וכמבואר במשנ"ב סי' ס"א ס"ק ו'.

ג. וכעין מה שכתב המג"א סי' תר"י ס"ק ג' שמה"ט אשה לא צריכה להדליק נר החיים ביום כיפור.

אמירת "קל מלך נאמן" בק"ש

שאלה ה.

אחד שחסר לו אצבע, האם יש לו לומר "קל מלך נאמן" לפני קריאת שמע (כשמתפלל ביחידות) היות שהענין הוא להשלים לרמ"ח מילים שהוא רפואה כנגד רמ"ח איברים [כמבואר במשנ"ב סי' ס"א ס"ק ו' בשם מדרש הנעלם] והרי חסרים לו כמה אברים.

תשובה:

לעת"ל יהיה לו.

הרמת ידים לנשיאת כפים

שאלה ו.

כתב המשנ"ב (סי' קכ"ח ס"ק נ"ב) כהן שלא יכול להגביה ידיו בלי סמוכין ועזרה, לא יכול לישא כפיו. מה הדין בכהן שיש לו גבס בידו א', ולא יכול להגביה בעצמו בלי עזרה של ידו השניה שלו, האם ג"כ פסול לישא כפיו, או שמא מכיון שהוא עושה כן בעצמו בלי עזרה חיצונית

ד. וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א. וביאר שכוונת המדרש לא דוקא תיקון לגופו אלא גם תיקון רוחני שאברי הגוף הוא מלבוש לנשמה, ומה"ט יש גם רמ"ח מצות עשה שזהו תיקון לנשמה ומש"ה גם אדם שאין לו רמ"ח אברים בגופו צריך להשלים רמ"ח תיבות.

נחשב כעושה בעצמו ויוכל לישא כפיו.

תשובה:

מסתבר דיוכל.

אמירת תחנון או עלינו

שאלה ז.

כשיחיד גמר שמו"ע במנחה והציבור כבר אומרים "עלינו" האם יאמר קודם "עלינו" עמהם ושוב יאמר תחנון או עדיף להסמיך תחנון לתפלה, ויאמר אח"כ "עלינו" לבד או שיאמר "עלינו" עם הציבור ושוב יאמר תחנון אח"כ לעצמו.

תשובה:

תחנון קודם^ה.

קריאת התורה מתוך הכתב

שאלה ח.

כשבעל קורא קורא בס"ת חייב לקרוא מבפנים. האם צריך לראות המילה ולקראותה בעודו רואה או שמא מאחר שכבר ראה המילה לפני שניה יוכל לקרוא בעל פה, (בדרך הרגיל כשאומר

ה. כוונתו רבינו מן הסתם להא דמבואר בגמ' שתחנון יש בו כח רק אם סומכים אותו מיד לשמונה עשרה בלי הפסק.

מילה אחת, הוא כבר מסתכל על המילה הבאה)
וגם זה נחשב קריאה מתוך הספר.

תשובה:

יתכן שמהני.

תחנון במנחה בביהכ"נ שיש בו מילה

שאלה פ.

איתא ברמ"א סי' קל"א ובמשנ"ב (ס"ק כ"ב)
ביהכ"נ שעושים שם ברית מילה לא אומרים
תחנון כל המנינים, אפילו לא נמצאים שם בעלי
הברית. מה הדין אם הברית מילה יתאחר ולא
ימולו עד לאחר מנחה, האם גם בכה"ג לא
אומרים תחנון כל המנינים בשחרית או דוקא
כשהמילה הוא במשך הבוקר.

תשובה:

אין אומרים.

שמו"ע בישיבה או לאחר השקיעה

שאלה י.

מי שנוסע במונית חוץ לעיר והגיע סמוך לשקיעת
החמה ועדיין לא התפלל מנחה האם עדיף
להתפלל מנחה לפני השקיעה ובישיבה או שיחכה
להתפלל מנחה לאחר השקיעה ובעמידה.

תשובה:

לפני השקיעה.

לימוד תורה לעצמו או השלמת מנין למעריב

שאלה יא.

נשאלתי ביהודי שעובד כל היום ובערב מתפלל מנחה בביה"כ א', ושוב הולך לשיעור גמרא. וביקשו מהביה"כ שישאר שם להשלים למנין של מעריב, מה עדיף, שהוא ילך וישתתף בשיעור גמרא, וישאיר תשע אנשים בלי מנין למעריב או שהוא יתפלל עמם מעריב, אבל אז אין לו שיעור תורה כלל באותו היום.

תשובה:

חי"ך קודמין¹.

להסתפר במוצש"ק

שאלה יב.

האם מותר להסתפר כמו"ש או שמא זה נחשב לבזיון לשבת.

1. עי' תורת משה [להחת"ס זצ"ל פ' קדושים] שכתב "חי"ך קודמים" זה דוקא בגשמיות אבל בתורה ומצוות אמרין "ואהבת לרעך כמוך" [דשניהם נאמרו ע"י רבי עקיבא]. ועי' שו"ת אגור"מ [אה"ע ח"ד סי' כ"ו ד'] שתמה עליו, שמבואר בגמ' קידושין [כ"ט:] לענין פדיון הבן ולימוד תורה שהוא קודם לבנו הרי מוכח שגם בתורה ומצוות חי"ך קודמין. וע"ע

תשובה:

אין ראוי¹.

להסתפר בר"ח

שאלה יג.

לאלו שנוהגים כר"י החסיד שלא להסתפר בר"ח
האם מותר לספר לאדם אחר שלא נוהג (כגון בן
ספרד) או שמא הקפידה הוא גם על המקיף.

תשובה:

אסור.

לצום או ללמד תלמידים

שאלה יד.

בתענית ציבור מלמד בחדר אם יצום לא יוכל
ללמד הגמ' לילדים, ויצטרכו לקחת מלמד אחר
להיות ממלא מקומו, וכמובן שהילדים לא ילמדו
כל כך טוב. האם עדיף לו לאכול ויבוא לחדר
ללמד או שיצום וישאר בבית והחדר יקח מלמד
אחר.

לקט שאלות המצויות ח"ב יו"ד בענין השתדלות ברב בית

הכנסת. וע"ע לקמן בקונטרס זה בעניני יו"ד שאלה ט"ז.

ז. יש קצת סמך לזה מדברי הרמ"א הל' פסח סי' תצ"ג סעי' ב'.

תשובה:

קשה להקל".

מזוזות ספרדי עבור בן אשכנז

שאלה מז.

אדם השוכר בית, ויש שם מזוזות של בני ספרד, האם גם בן אשכנז יכול להשתמש בהם.

תשובה:

יותר טוב להחליף.

מתי יכול להיפרד מהלוית המת

שאלה מז.

מנהג העולם כשאינם מלווים את המת עד בית הקברות ממתנינים עד שהמלווים נעלמים מן העין. (עי' אורחות רבינו ח"א עמ' שט"ז). מה הדין כשאנשים כבר הלכו ורק רואים הנשים, האם יש חיוב לחכות עד שגם הם עוברות או שמא מאחר שא"א להצטרף אליהם יכול כבר ללכת.

תשובה:

לא ילך.

אורח חיים

נפלה טליתו בשעת התפילה

שאלה:

א. אם נפלה טליתו באמצע התפילה האם חוזר ומברך עליה או לא.

תשובה:

איתא בשו"ע^א אם נפלה טליתו שלא במתכוין וחוזר ומתעטף צריך לברך והוא שנפלה כולה אבל כשלא נפלה כולה אע"פ שנפלה רובה אינו צריך לברך. וכתב האחרונים^ב ואם נפלה ממנו באמצע תפילת י"ח והחזירוהו אחרים עליו כשיסיים תפילת י"ח ימשמש בציצית ויברך עליה. אולם בהל' תפילין כתב המשנ"ב^ג בשם השל"ה שאם נשמט התפילין בשעת התפילה מסתמא אינו

א. אורח סי' ח' סעי' ט"ו.

ב. חיי אדם כלל י"ד ס"ק ז' ומשנ"ב שם ס"ק מ'.

ג. סי' כ"ה ס"ק מ"ד.

מסיח דעתו מהם והוי כחולצן ע"מ להחזירן ואין לחזור ולברך, ע"ש. ולפ"ז ה"ה בנפלה טליתו באמצע התפלה מסתמא אינו מסיח דעתו ממנה ואין לו לברך עליה שנית, וצ"ע למעשה¹.

שיעורי תורה לחילונים בלא ברה"ת

שאלה:

ב. המוסרים שיעור לבעלי תשובה וכדו' מהו ההיתר ללמדם, הרי השומעים לא ברכו ברכות התורה.

ד. הגה"ת רע"א סי' ח' בשם תוספת שבת, וכ"כ בספר דרך החיים ופמ"ג סי' ח' ס"ק י"ד. וקצ"ב למה המשנ"ב הביא דברי השל"ה בהל' תפילין ולא הביאו בהל' ציצית. וכע"ז העיר בספר תהלה לדוד סי' ח' ס"ק י"ב על דברי הגר"ז, שבהל' תפילין סי' כ"ה סי' ל"ב הביא דברי השל"ה ובהל' ציצית לא הביאו. וע' בספר חיי אדם כלל י"ג בנשמת אדם ס"ק ד' שתמה על השל"ה מ"ש מדין ציצית שאם נפל צריך לברך, וכתב שדברי השל"ה צ"ע, ע"ש. וע"ע שו"ת אמרי יושר להגר"מ אריק זצ"ל ח"ב סי' ט' אות ט' שג"כ עמד בזה למה הפוסקים סתמו כן בנפל טליתו ומ"ש מתפילין ע"ש. והגרש"ז אויערבאך זצ"ל כתב, דאה"נ לפי השל"ה גם בטלית הדין כן. ודוקא שלא בשעת התפילה אם נפל יש לו לברך. דאז לא שייך לומר דמסתמא דעתו עליו.

תשובה:

מבואר בשו"ע^ה שאין מברכים על הרהור בד"ת. והגר"א^א כתב שיש לברך אפי' על הרהור. דכתיב "והגית בו יומם ולילה". והמשנ"ב^ב כתב דלכתחילה יש לנהוג כן. מ"מ בעלי תשובה שאצלם בד"כ בשמיעת השיעור יש רק הרהור ולא דיבור ודאי יכולים לסמוך על דעת השו"ע. ומי שיכול לברך עמהם קודם השיעור תע"ב^ב. עוד י"ל שזהו גדר פיקוח נפש של הצלת נפשות מבאר שחת, שע"י שיעורים אלו יתקדשו לשמור תורה ומצוות והיות שלא שייך עכשיו לברך עמהם ברה"ת, "ועת לעשות לה' הפירו תורתך"^ט.

האם לענות לקדושה כשחוזר לראש
התפילה

שאלה:

ג. נזכר באמצע "אלוקי נצור" ששכח "טל ומטר"

ה. אור"ח סי' מ"ז סעי' ד'.

ו. שם.

ז. שם.

ח. בעל שבט הלוי שליט"א. ויש להעיר לפמ"ש"כ התוס' ברכות

כ: ד"ה כדאשכחן, ד"ת הוי בגדר שומע כעונה א"כ לכאר

בזה צריך ברכת התורה מ"מ י"ל דשמא דוקא במתן תורה,

אבל בסתם שיעור בתורה לא אמרינן כן.

ט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

וצריך לחזור לברכת "ברך עלינו" והציבור הגיע לקדושה, האם מכיון שצריך לחזור חשיב עדיין כעומד באמצע התפילה ואין לו לענות עמהן. או שכ"ז שלא התחיל "ברך עלינו" יכול לענות. ואת"ל שיכול לענות האם זה נחשב כהפסק וכעקר רגליו וצריך לחזור לראש התפילה או לא.

תשובה:

יש סוברים שמסתבר שמותר לענות לקדושה ואינו נחשב להיסח הדעת, ולפיכך יכול לענות קדושה ולחזור אח"כ לברכת "ברך עלינו". ויש סוברים שעצם עניית קדושה היא היסח הדעת, ועל כן לא יענה קדושה שזה גורם לברכה שאינה צריכה אלא רק יצא בה מדין 'שומע כעונה', ויחזור ל"ברך עלינו" יא.

שכת בר"ח טו"מ וגם "יעלה ויבוא"

שאלה:

ד. שכת לומר "טל ומטר" וגם שכת לומר "יעלה ויבוא" בר"ח, ועכשיו כבר נמצא ב"מודים",

י. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

יא. שו"ת "שבט הלוי" ח"ג סי' י"א, וח"ה סי' כ"ג. ויש להוסיף דכיון שצריך לחזור ל"ברך עלינו" הרי נחשב שעדיין עומד עכשיו באמצע שמו"ע, וכוודאי אסור להפסיק כלל. ע"ע בספר "תהלה לדוד" סי' קכ"ב מה שכתב בזה.

האם צריך לחזור ל"ברך עלינו" להזכיר "טל ומטר" וימשיך משם, או שמא מכיון שמצד ר"ח צריך לחזור רק ל"רצה", א"כ הוי כמו שעדיין הוא עומד לפני "רצה", ושם יכול גם להזכיר "טל ומטר". כדאיתא בשו"ע" דאחר שגמר "שומע תפילה" קודם שהתחיל "רצה" אומר "ותן טל ומטר".

תשובה:

קיי"ל שהזכרת "טל ומטר" חייב להיות דוקא בברכת "ברך עלינו" או ב"שמע קולנו", ואם הזכירו בתוך ברכת "ולמלשינים" וכד' בודאי לא יצא. והא דיכול לאומרו לאחר "שמע קולנו", דכל זמן שלא עקר עצמו מברכה זו הוי כאילו עדיין עומד בברכה זו, ויכול להוסיף עליו הזכרת "טל ומטר" וכאילו הזכירו באמצע הברכה. אבל אם כבר התחיל "רצה", הרי עקר עצמו מברכת "שמע קולנו", ואפילו שבסוף הוברר שלא יצא באמירת "רצה", וצריך לאומרה פעם שניה, מ"מ הוא כבר עקר עצמו מ"שמע קולנו", ואינו יכול עוד לומר כאן "טל ומטר" אלא חוזר ל"ברך עלינו".

האם צריך לאומרה תוכ"ד

שאלה:

ה. כששכח לומר "טל ומטר" ב"שמע קולנו" וסיים "שומע תפילה", האם צריך לאומרה דוקא תוכ"ד, או אפילו לאחר כד"ד יכול לאומרה.

תשובה:

כתב בשו"ע^י שאם שכח לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם", בארצות שלא מזכירים "טל", וסיים ברכת "מחיה המתים" ונזכר קודם שהתחיל "אתה קדוש", יכול להוסיפו שם. וכתב המשנ"ב^י שלכתחילה יהא תוכ"ד. מבואר שבדיעבד אפילו לאחר כד"ד יכול להוסיפו שם, ועדיין נחשב שמוסיפו לברכה השניה כל זמן שלא התחיל בברכה השלישית.

ולפי"ז ה"ה לענין "טל ומטר" כל זמן שלא התחיל ברכת "רצה", אפילו לאחר כד"ד, יכול לומר "טל ומטר", ונחשב שאומרו בתוך ברכת "שמע קולנו". וחוזר לתחילת התפילה. וא"כ מ"ש ב"משיב הרוח" שאם בדיעבד שכח ולא הזכיר, יכול לאומרו שם אפילו לאחר כד"ד^{טו}.

יג. ס' קי"ד ס"ו.

יד. ס"ק ל"א.

טו. ויש להעיר מ"ש לגבי עשי"ת דאם טעה ואמר "הקל הקדוש" יכול לתקנו דוקא תוכ"ד ולא לאחר כד"ד, אפילו עדיין לא

התחיל "אתה חונן", וכמבואר בשו"ע סי' תקפ"ב ס"ב ומשנ"ב סק"ז.

אם תוכ"ד הוא עקירה או הוספה:

והנה יש לחקור ברין של תוכ"ד, אם הוא רק תוספת למה שאמר או שיכול ג"כ ליחשב כעקירה שעוקר הדיבור הקודם. ואם נימא כצד השני ניחא, ששם קילקל ע"י שאמר "הקל הקדוש" וצריך לעוקרו ולומר "המלך הקדוש", וע"כ מהני רק תוכ"ד, ואחר כד"ד אין זה נחשב עקירה, משא"כ ב"טל ומטר" ו"משיב הרוח" שאין שם קלקול שצריך לעוקרו רק תוספת ושבח להקב"ה. ולכן גם לאחר תוכ"ד יכול להוסיפו ועדיין זה משתייך לברכה הקודמת. (נ"מ אם אמר "מוריד הגשם" או "טל ומטר" בקיץ, ותיקן תוכ"ד "מוריד הטל" דשם צריך לעקור.

הבדל בין עיקר נוסח הברכה לאזכרה בתוך הברכה:

ועי"ל שיש הבדל בין אמירת "הקל הקדוש", שהוא חלק מעיקר נוסח הברכה לאמירת "משיב הרוח" ו"טל ומטר" ו"יעלה ויבוא", שאין אלו חלק מעיקר נוסח הברכה רק תוספות ואזכרות בתוך הברכה. ומשום כך אמירת "המלך הקדוש" שהוא מעיקר נוסח הברכה, יכול לחקנו דוקא תוכ"ד, ועי"ז נחשב שזהו חלק מהברכה. משא"כ באזכרות ותוספות שאין זה מעיקר נוסח הברכה רק הוספה בשעת אמירת הברכה, כל זמן שלא התחיל הברכה שאחרי זה, עדיין זה נחשב לשעת אמירת הברכה אפילו לאחר כד"ד. ומש"ה יכול להוסיף "טל ומטר", אפילו לאחר כד"ד כל זמן שלא התחיל "רצה".

טבילת ידים לאכילת לחם

שאלה:

ו. הנוסעים לים למקום שאין שם מים הראויים לשתייה [וזה פסול לנטילת ידים אבל כשר לטבילת ידים] האם אנו חייבים לקחת כלי עם מים בכדי ליטול שם ידים לאכילת לחם או אפשר לכתחילה לצאת ע"י טבילת ידים בתוך הים.

תשובה:

טבילת הידים היא לכתחילה וא"צ בספל או בכלי^{טז}, ולענין הברכה אם המים ראויים לשתייה מברכים על נטילת ידים^{יז}. ואם המים אינם ראויים לשתייה י"א שברכתם על טבילת ידים^{יח}. וי"א שגם בזה יש לברך על נטילת ידים^{יט}. וכן אין חיוב לנגב אח"כ^כ. אולם כשדעתו קצה בידים שאינם נגובות, יש בזה משום מיאוס וגם בטבילת ידים צריך לנגב^{כא}.

טז. שו"ע סי' קנ"ט סעיף כ', והגר"נ קרליץ שליט"א.

יז. משנ"ב שם ס"ק צ"ז.

יח. משנ"ב שם דבזה קי"ל כרמ"א.

יט. חזו"א סי' כ"ה ס"ק י', וכדעת השו"ע כיון דיסוד התקנה הוא

נטילת ידים וע"י טבילת ידים מקיים דין נטילה.

כ. שו"ע סי' קנ"ח סעי' י"ג.

כא. משנ"ב שם ס"ק מ"ו בשם המג"א.

אוכלים ומשקים שהכניסו לבית
המרחץ

שאלה:

ז. אוכלים או משקים שהכניסו לבית הכסא או בית המרחץ האם חל עליהם טומאה ונאסרו באכילה.

תשובה:

הכנסת אוכלין ומשקין לבית הכסא ליכא איסור מדינא, ואין לזה שום מקור בש"ס ושו"ע, ואדרבה עי' מג"א^{כב} ובאר היטב^{כג} ובמשנ"ב^{כד} שדנו איך להתנהג עם הברכה אם רוצה לשתות מים בבית המרחץ עי' שם. ואף די"ל שהם התירו לבית המרחץ אבל בית הכסא מאיס טפי, אעפ"כ לא מצינו בש"ס ושו"ע איסור בזה^{כה}. וכן היה מצוי בשמחות של מצוה, שהיו מכניסים בלוקים של קרח לתוך האמבטיה בשביל האוכלים והמשקים שלא יתקלקלו^{כו}. והרוח רעה שיש בבית הכסא, אינו שורה אלא על אדם שיש בו קדושה, ולא על מים עצים

כב. סי' קס"ו, ס"ק ג'.

כג. סי' פ"ד ס"ק ב'.

כד. שם ס"ק ז'.

כה. שו"ת "מנחת יצחק" ח"ג תש' ס"ג.

כו. שם.

ואבנים כו.

ומ"מ לכתחילה אין להכניסם לבית הכסא א"כ
עטופים בנייר או שקית כיון שהיו צדיקים
שהקפידו על כך כח.

הנחת ספרים והושענות על גבי ארון
הקודש

שאלה:

ח. האם מותר להניח ספרים או חומשים ע"ג ארון
הקודש מבחוץ, או שמא הוקצה רק לספר תורה
כמו בתוכו.

תשובה:

כתב בספר חסידים כט דאסור להניח בתוך ארון
הקודש יריעות פסולים דהוי הורדה בקדושה,
ובמג"א כתב דאפשר דשרי משום דלב ב"ד מתנה
עליהם. וכ"כ באליה רבה בשם שכנה"ג שכן
נוהגים, אבל חומשים ושאר ספרים יש להיזהר
שלא להניח בתוכו אפילו לפי שעה אפילו כשאין
ס"ת בתוכו ל.

כז. שם בשם "ליקוטי מהרי"ח". וכן העידו שמרן הסטייפלר
זצ"ל היה מולח העופות באמבטיה שהיה שם גם בית הכסא.

כח. שם.

כט. תתקל"ד.

ל. משנ"ב ס' קנ"ד ס"ק ל"א.

וכן אין להניח טלית ותפילין אלא במדפים שמתחת לאה"ק ולא בתוכו^{לא}. אולם כתרי ס"ת ושאר תשמישי קדושה המשמשים את הס"ת מניחים בתוך האה"ק, וכן יש נוהגים להצניע שם השופרות^{לב}. ועכ"פ לפי המנהג אמרינן לב ב"ד מתנה.

וכן יש נוהגים עפ"י המנהג להניח הושענות בהושענא רבא על ארון הקודש, וכן שאר ספרי קודש, אך באופן מכובד שלא יראה כעין גניזה, אבל דברי חול אסור בכל ענין להניח על אה"ק^{לג}.

ברכת המוציא על פת הבאה בכיסנין

שאלה:

פ. מי שרוצה לאכול בארוחת צהרים פת הבאה בכיסנין שיעזר קביעות סעודה, ונוטל ידיו על פרוסת לחם האם יברך המוציא על הלחם או שמא מאחר שעכשיו גם הפת הבאה בכיסנין הוא המוציא והוא שלם עדיף לברך עליו.

לא. "מקור חיים" ל"חוות יאיר".

לב. "מחזיק ברכה" לחיד"א, ס' קנ"ג סו"ס א', ושו"ת "בנין ציון"

ח"א ס' צ"ז.

לג. שו"ת מהרש"ם ח"ד ס' נ"ו, וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

כתב הרמ"א^ל ברכת המוציא קודמת לברכת מזונות דברכת המוציא חשובה יותר מברכת מזונות ואפי' חביב ליה המזונות, ואפי' הפת הוא מכוסמין והמזונות מחיטים, בכל גווני פת קודם. ובנד"ד כיון שקובע סעודה על הפת הבאה בכיסנין וברכתו המוציא, א"כ הוי אותו דרגה של פת [ולא אמרינן שפת חשוב יותר שברכתו המוציא בכל מצב אפי' כל דהו] ולכן כיון שהפת הבאה בכיסנין היא שלמה והפת היא רק פרוסה עדיף לברך המוציא על הפת הבאה בכיסנין^{לה}.

ויש להוסיף דכ"ז דוקא שהוא ודאי קובע סעודתו עליו וברכתו המוציא מדין ודאי אבל אם הוא מסופק אם ברכתו המוציא כגון שאין ודאי שיעור קביעות סעודה, ואף על הפת אינו קובע סעודה, כגון שאוכל מעט פת, עדיף לברך על הפת אע"פ שהוא חצי, כיון שהוא ודאי ברכתו המוציא.

כמו כן פת הבאה בכיסנין שאפשר לקבוע עליה סעודה ולברך עליה המוציא, חשובה יותר מתבשיל של מזונות [כגון אטריות] שא"א לקבוע עליו סעודה ואפי' אוכל ממנו הרבה מאוד^{לו}.

לד. סי' רי"א סעי' ה'.

לה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לו. סדר ברכת הנהנין להגר"ז סי' פ"ט סעי' ז'.

וא"כ כאשר יש לפניו פת הבאה בכיסנין [לא בשיעור קביעות סעודה] ואטריות, יש להקדים ולכרך על הפת הבאה בכיסנין אע"פ שהאטריות חביב עליו יותר, ואפי' אם המזונות אינו שלם והאטריות שלמים.

תפלת מנחה באמצע השיעור

שאלה:

י. באמצע השיעור נזכר המגיד שיעור שעדיין לא התפלל מנחה, ועד סוף השיעור כבר יעבור הזמן, האם חייב להפסיק באמצע השיעור או עדיף שיתפלל מעריב פעמיים, כיון שיש בזה ביטול תורה דרבים.

תשובה:

פשיטא שחייב להפסיק באמצע השיעור ולהתפלל מנחה כיון שהיא מצוה חיובית ל'.

אמירה לעכו"ם בשבת

שאלה:

יא. לאחר קבלת שבת נזכר ששכח להעביר המתג מחשמל רגיל לגנרטור של שבת, האם מותר לומר לעכו"ם להדליק מתג הגנרטור.

לו. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

תשובה:

איתא ברמ"א^{לח} מי שקיבל עליו שבת שעה או שנים קודם חשיכה יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר ושאר דברים שצריך. וכתב המשנ"ב^{לט} דוקא שעה או שנים אבל חצי שעה סמוך לחשיכה דאז אפשר דבכל מקומות ישראל קבלו עליהן שבת חמירא טפי ואסור, מיהו לצורך מצוה שרי. ואיתא בשו"ע^מ כל הדברים שאסרו חכמים אינם אסורים בין השמשות, והוא שיהו לדבר מצוה, ומטעם זה מותר לומר בין השמשות לעכו"ם להדליק לו נר בשבת. ומפ' המשנ"ב^{מא} והוא שידליק העכו"ם בין השמשות, אבל לומר לעכו"ם בין השמשות והוא ידליק בשבת אסור. וא"כ בנידו"ד ודאי מותר לומר לעכו"ם להדליק הגנרטור לאחר קבלת שבת ואפי' בבין השמשות^{מב}.

לח. סי' רס"א סעיף א'.

לט. ס"ק י"ז.

מ. סי' שמ"ב.

מא. ס"ק ז'.

מב. ואפשר להקל בזה עד שמונה עשרה דקות לאחר השקיעה. מכיון שהשיעור הוא שלשת רבעי מיל, ובזה יש לסמוך לקולא כהשיטות שמיל הוא שיעור כ"ד דקות. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כיסוי תחת הלחם משנה

שאלה:

יב. האם חייבים להניח כיסוי מתחת החלות בשבת.

תשובה:

איתא בשו"ע^{מג} צריך שתהיה מפה על השולחן תחת המפה ומפה אחרת פרוסה על גביו. ומפ' המשנ"ב או משום הבושה שמברכים על היין קודם הפת או זכר למן שהיה מונח בקופסא טל למעלה וטל מלמטה.

נמצא שהעיקר שיהא מכוסה מלמעלה ומלמטה במשהו, ועל כן אין נפק"מ אם מכוסה מלמטה ע"י מפה של השולחן עצמה או שמונח ע"ג צלחת מלמטה וא"צ דוקא להניח צלחת^{מד}.

אמר רצה לאחר ברכת בונה ירושלים

שאלה:

יג. מעשה בא' שהי' עייף מאוד בליל שבת קודש, וגמר ברכת בונה ירושלים ולא ידע נוסח הברכה

מג. סי' רע"א סעי' ט'.

מד. הגר"נ קרליץ שליט"א. ועי' ספר קיצור הל' שבת. ולכא' נפ"מ בין הטעמים הנ"ל האם אפשר לכסות בניילון שקוף. דאי משום בושה לא מהני שעדיין נראית, אבל משום זכר לכיסוי מן איכא, שהרי הטל שכיסה את המן גם היה שקוף. ויל"ע.

להשלים, ואמר "רצה" לאחר ברכת "בונה ירושלים" ואח"כ גמר הברהמ"ז, האם יצא בדיעבד או לא.

תשובה:

יש סוברים דיתכן שיצא דהזכרה מהני בברכה כמבואר בתפילת שמו"ע לגבי ברכת "מחיה המתים" שאפשר להשלים "מוריד הגשם" לאחר "מחיה המתים", וכן בברכת "שומע תפלה" לומר "טל ומטר" מיד לאחר הברכה, וכתב הב"י^{מה} שלומדים זאת מהא דיש תשלומין ברכה בברהמ"ז לאחר "בונה ירושלים" ורק היות שחששו בשמו"ע שלא להפסיק בברכה שלימה באמצע התפלה לכן לא תיקנו לברך ברכה רק שישלים ההזכרה לבד משא"כ בברכה"מ שכבר סיים הברכות דאורייתא. הרי חזינן שבעצם יוצא נמי בהזכרת מעין המאורע אלא דברכה עדיפא. לכן עכ"פ מספק לא יברך שוב^{מי}.

ויש סוברים שאפילו בדיעבד לא יצא משום ששינה ממטבע שתקנו חז"ל לומר ברכה מיוחדת עם פתיחה וחתימה, ואין זה דומה למשיב הרוח וכדומה^{מז}.

מה. סי' קי"ד.

מו. שו"ת חשב האפור ח"ג סי' ס"א. ועיי' ביה"ל סי' קפ"ח ד"ה שנתן.

מז. הגרש"ז אוערבאך זצ"ל בשש"כ פ' ג"ז הערה ט"ז. וכן נראה

ולמעשה: מספק לא יחזור ויברך משום ספק ברכות להקל אבל לכתחילה כשגמר הברכה לא יאמר "רצה" אלא עליו לחפש סידור או ברכון שיש בו נוסח הברכה, או שיעיין בשו"ע סי' קפ"ח סעי' ו' שכתוב שם נוסח הברכה.

הורדת עגילים בשבת

שאלה:

י"ד. א' מהעגילים של בתי נפל בשבת מאזנה, האם מותר לפתוח ההברגה מהעגיל שבאזנה השניה ולהורידו או לא.

תשובה:

חלקי כלי המתחברים זה לזה ע"י הברגה מהודקת היטב, נחלקו הפוסקים אם חיבור זה נחשב כתקיעה ואסור מן התורה משום בונה או נחשב רק כהידוק ואסור מדרבנן^מ. ואם הדרך להרכיבו ולפרקו תמיד נחלקו האחרונים בזה, י"א שאפי' אם החיבור הוא תקוע או מהודק אין בזה איסור בונה אם רגילים לפרקו מדי יום^{מט}. ויש שכתבו

מדברי המשנ"ב סי' קפ"ח ס"ק י"ז, וע"ש ביה"ל.

מח. ע"י שעה"צ סי' ש"ג אות ל"ב שכתב שנחלקו בזה המג"א והט"ז, דלעת המג"א שם ס"ק י"ב יש בזה איסור תורה, ולדעת הט"ז ס"ק ז' ה"ז אסור מדרבנן.

מט. ע"י גר"ז סי' ש"ג סעי' כ"א.

שיש בזה איסור בונה אם הכלי תקוע או מהודק.^י
ולפ"ז בניד"ד היות שהוא מוברג שם בחוזקה
ע"מ להישאר שם הרבה זמן, לכתחילה אין
להורידו בשבת.^{יא}

האכלת בעלי חיים בשבת

שאלה:

טו. איזה בעלי חיים מותר להאכיל בשבת, והאם
מותר לנער מפה עם פירורים במקום שיש
ציפורים מצויים.

תשובה:

כתב ה"מגן אברהם"^{יב} "יש נוהגים ליתן חיטים
לפני עופות בשבת שירה"^{יג}. אך מנהג זה אינו
נכון שהרי אין מזונן של הציפורים על האדם
ואסור לו להאכילן בשבת^{יד} עכ"ד. וע"כ יש
להכין את מזונן ולהניחו לפניו בערב שבת.

ג. עי' חזו"א ס"ק ט' ד"ה והנה.

גא. הגר"נ קרליץ שליט"א.

גב. סי' שכ"ד.

גג. יש אומרים שהטעם הוא משום שהציפורים אמרו שירה על

הים, ויש אומרים משום שהציפורים אכלו את המן שפיזרו

דתן ואבירם מחוץ למחנה.

גד. והטעם משום טרחא יתירא, משנ"ב ס"ק כ"ד.

אבל מותר לאדם ליתן בשבת מזונות לפני בהמות ועופות שמזונותיהם עליו^י דהיינו אלו שאינם רגילים לחפש לעצמם אוכל, ואם לא נותנים להם לא יהיה להם מה לאכול. ומותר לכל אדם להאכיל בעלי חיים אלו אם הם של ישראל, ואפילו אינם שלו^י.

וכן ציפורים הנתונות בכלוב מותר להאכילן בשבת אם צריכות לכך מכיון שמזונותיהן על האדם, אבל אסור לטלטל את הכלוב משום מוקצה^י.

וכן דגים באקווריום מותר להאכילם בשבת אם צריכים לכך, אבל דגים שמאכילים אותם רק פעם בכמה ימים אין להאכילם בשבת.

יש מתירים לנער מפה עם פירורים אע"פ שציפורים יאכלום, מכיון שאין בזה טרחה יתירה^י. ויש להקפיד לנער את המפה על אבנים ולא על מקום שראוי לזרוע שם^י.

גה. שו"ע סי' שכ"ד סעי' י' - י"ב.

גו. ביאור הלכה שם סעיף י"א, ועי' "תהלה לרוד" ס"ק י"ד.

גז. שם משנ"ב ס"ק כ"ח.

גח. ואף דהמשנ"ב ס"ק כ"ט אוסר ליתן מזונות ליונים משום דיש

להם אוכל במדבר הכא שרי דאי"ז טירחא יתירה שבלא"ה

מנער המפה משום ניקיון.

נט. עי' שו"ע סי' של"ו סעי' ד'.

כאשר מגיע זמן האכלת הבהמות שמזונותיהן על האדם, אסור לו לאכול לפני שנותן לבהמות לאכול.^ס

לבישת ניילון על הכובע בשבת

מז. ללבוש בשבת ציפוי ניילון המתלבש על הכובע, ומתאים לצורת הכובע בעת ירידת גשמים, יש אוסרים, שאין זה דרך מלבוש, ואי"ז צורך הגוף אלא הוא רק לאצולי טינוף של הבגד, שהרי כובע ישן אין מכסים בניילון^{סא}. ואם בלי הניילון יתרטב גופו בודאי מותר כיון שבא להציל צער הגוף^{סב}.

ס. ברכות מ. ועי' ביאור הלכה ריש סי' של"ד שמותר להציל מן הדלקה מזון ג' סעודות גם לצורך בהמה כיון שאסור לאדם לאכול קודם שיתן לבהמתו עי"ש. ולכ' זהו רק בבהמה שדרכה לאכול ג' סעודות אבל אם אין לבהמה צורך בסעודה שלישית לא שייך איסור זו ולמה יציל עבורה ג' סעודות. והאם מותר לאכול לפני שמאכיל לעכבר, עי' שאלות המצויות חלק א', תשובה מהגר"ח קנייבסקי שליט"א שאלה ד'.

סא. שו"ת "מנחת יצחק" ח"ג ס' כ"ו, ושו"ת אגרי"מ ח"א סי' קי"ח, ושו"ת "שבט הלוי" ח"א ס' ס"א בשם מרן ה"חזון איש" זצ"ל.

סב. שו"ת "אגרות משה" שם, ושו"ת "חשב האפוד" ח"א ס' פ"א. ויש מתירים ללובשו במקום שרגילים לא להורידו גם

איסור מוקצה בגשם ושלג

יז. המטר היורד בשבת אין עליהם דין מוקצה או נולד, ויכול לשתות או לרחוץ ממנו^{סז}. וכן שלג היורד בשבת אין בו משום מוקצה ונולד^{סד}.

כדורי שלג

יח. יש אוסרים לעשות כדורי שלג בשבת דדמי לבנין^{סה}. ויש מתירין כיון דאינו מחזיק מעמד, ונמס לאחר זמן מה, אלא שיש להחמיר משום ריסוק שלג וברד^{סו} וכן מה"ט אסור לזרוק כדורי שלג^{סז}.

כשאין גשם שזה נחשב דרך מלבוש, ואין לחוש שמא יורידנו כשיפסיק הגשם, ועי' שו"ת מהרשד"ם, או"ח ס"ד מובא במנח"י שם, ודעת "שבט הלוי" שם. ובמקום כרמלית דרבנן בודאי אפשר להקל. שש"כ ס' י"ח סעיף י', בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

סג. משנ"ב ס' של"ח ס"ק ל'.

סד. שו"ת "הר צבי" קונטרס ל"ט מלאכות, מל' סותר, ושו"ת "באר משה" ח"א ס' כ'.

סה. שש"כ פ' ט"ז סע' מ"ד.

סו. כמבואר בשו"ע ס' ש"כ ס' י"א שאסור לדחוק השלג בין

ידינו. שו"ת "באר משה" ח"ז ס' ל'.

סז. ספר "מנוחה נכונה" מל' דישה.

לרסס ספריי סביב נמלים

שאלה:

יפ. האם מותר להתז ספריי בשבת מסביב הנמלים באופן שכשיגיעו הנמלים למקום הספריי ימותו, כדי שלא יגיעו לכל הבית או שמא יש בזה משום נטילת נשמה ומשום צידה.

תשובה:

אם מתז על הנמלים עצמם יש בזה איסור משום נטילת נשמה, אבל להתז מסביב אין בזה איסור, ואף משום צידה איב"ז כיון שהם בכל מצב ניצודים^{סח}.

ולכן אין בזה משום טלטול מוקצה כיון שהספריי מיועד גם לשימוש הזה שאפשר לעשותו גם בשבת א"כ לאו מוקצה הוא, ואפי' אם רוב שימושו הוא להרוג נמלים, לכל היותר הוי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו. ועדיף לייחדו לכך לפני שבת כדי שבשבת לא יהיה מוקצה^{סט}.

סח. חוט השני ח"א פט"ו.

סט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כיוון בטעות שלא לצאת בחצי ברכת
הבדלה

שאלה:

ב. שמע הבדלה בישיבה וחשב שמברך ברכת
"מאורי האש" וכיוון שלא לצאת [היות שעמד
רחוק ודעתו אח"כ לברך עליו] ולמעשה היה
ברכת "המבדיל בין קודש לחול" [משום שלא
היה מצוי נר באותו שעה] ושוב כיוון לצאת
בשאר הברכה האם יצא ידי הבדלה או לא.

תשובה:

כיון שהתכוון לא לצאת נמצא שחלק הראשון של
הברכה לא שמע, והיות שזה חלק המעכב
בהבדלה, לא יצא [אע"פ שאילו היו יודע שהוא
"ברוך המבדיל" היה רוצה לצאת בו, מ"מ
למעשה התכוון לא לצאת בו].

לחזור ולהתפלל מעריב

ובמעשה הנ"ל היו כמה בחורים שנתעוררו על
שאלה זו מאוחר יותר רק לאחר שכבר אכלו
מלוח מלכה, והם גם שכחו "אתה חוננתנו"
בתפילת מעריב, א"כ צריכים עכשיו לחזור

ע. הגר"נ קרליץ שליט"א. אבל אם לא התכוון בהדיא שלא
לצאת רק שמע, יצא ידי חובתו, דמסתמא כוונתו לצאת במה
שהמבדיל מברך.

ולהתפלל תפילת מעריב, כיון שטעו פעמיים גם
ששכחו "אתה חוננתנו" וגם אכלו לפני
הבדלה ע"א.

ברכת האילנות על עציץ

שאלה:

כא. מי שאין לו פירות בחצרו אבל יש לו בתוך ביתו
עציץ שאינו נקוב שגדל בתוכו פירות, וכן זקן או
חולה שקשה להם לצאת, האם אפשר לברך
"ברכת האילנות" על פרחים אלו.

תשובה:

יכול לברך עליהם, דסו"ס הרי אלו "אילנות
טובים" שנכללים בכלל הברכה ע"ב.

ברכת האילנות על עץ כלאים

שאלה:

כב. האם אפשר לברך ברכת האילנות על עץ שפרותיו
כלאים או ערלה.

עא. כדאיתא בשו"ע סי' רצ"ד. הגם שחשבו שכבר יצאו הבדלה
מ"מ היא גופא היו צריכים לדעת שהם לא יצאו בזה. הגר"נ
קרליץ שליט"א.
עב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

לכתחילה אין לברך על אילן כלאים אע"פ שפירותיו מותרים, מכיון שנטעו באיסור^{ע"י}. ויש להמתין עד שיזדמן לו אילן אחר^{ע"י}.

פירות ערלה

לכתחילה אין לברך על אילן שיש עליו פירות ערלה^{ע"י}.

מכירת חמץ

שאלה:

בג. יש לי שותפות בחנות בקניון (בחו"ל) ולא שייך שיהא סגור בפסח (עפ"י חוק אסור לסגור), מה לעשות.

עג. ע"י "באר היטב" סי' רכ"ה ס"ק ז' לענין ברכת "שהחיינו",

וע"י "ביאור הלכה" שם בשם היעב"ץ שחולק.

עד. ע"י "מנחת יצחק" ח"ג סי' כ"ה.

עה. ע"י הגהות רע"א או"ח סי' רכ"ו שמסתפק בזה, וב"חזו"ט

"איר" משמע לאיסור, וע"י שו"ת "רב פעלים" ח"ג סי' ט'

שהתיר, משום דאילנות אלו עומדים ליהנות בהם בני אדם

לאחר שיעברו שנות הערלה, ועתה הוא מהלל שמו יתברך

שרואה פעולה של האילן לפניו. וכן הוכיח בשו"ת דובב

משרים ח"ג סי' ה' מסוגיא בב"ק ס"ט בענין "הלעיטהו

לרשע וימות" ע"י"ש.

תשובה:

יש להיזהר בב' דברים: א. צריך למכור חלקו מכירה גמורה ע"י כל הקניינים. ב. וגם לאחר פסח כשחוזר וקונה מהם צריך לחשב איזה רווח הרוויח נגד החמץ שמכרו ואסור לו לקחת שום רווח מזה ע'.

נגמר האוכל של הסיום בער"פ

שאלה:

כד. אם שמע סיום בבית הכנסת בערב פסח, ועד שהגיע לשולחן נגמר האוכל, האם חייב לצום כל היום.

תשובה:

יסוד ההיתר לבכורים לאכול בערב פסח, מכיון ששמעו סיום המסכתא, הרי זה כאילו הם בעצמם ג"כ בעלי השמחה שאפילו אלו שלא למדו הוי כמו שלמדו ע', ויכולים לאכול מהסעודת מצוה. ולכן אם נגמר האוכל בבית הכנסת, ילך לביתו ויכוון לאכול משהו לשם הסיום, ונעשה גם זה

עו. כן הורה בעל "שבט הלוי" שליט"א.

עז. וכדברי הגר"א זצ"ל שחלק הנסתר ממילת "סיום" בגימטריא

כמו החלק הנגלה: ס=60, מך=60. י=10, וד=10. ו'=6,

ו=6. מ=40, ם=40.

לסעודת מצוה ע"י.

אכילת מרור מגידולי מים

שאלה:

בה. האם אפשר לצאת מצות מרור בחסה שגדלה בגידולי מים.

תשובה:

הנה בנוגע לברכה על ירקות שמגדלין בכלים שאינם נקובים או בגידולי מים, יש סוברים שברכתם "שהכל", מכיון שאינו יונק מהקרקע ע"י. ויש חולקין וסוברים שמברכים עליו ברכתו הראויה^פ. וכן דעת רוב פוסקי זמנינו^{פא}. וכן נוהגים עמא דבר.

ובנוגע למצות מרור, אפילו לאלו הסוברים שברכתו "שהכל", בכל זאת הסברא פשוטה

עח. הגרי"ש אלישיב שליט"א, ודלא כשו"ת מהר"ם בריסק ח"א סי' קל"ג. ויתכן דהיינו, דוקא אם הבין מה שאומרים בשעת הסיום, שייך לומר שכאילו הוא עצמו סיים. עט. חיי אדם" כלל נ"א סעיף י"ז, ובשו"ת "מחזה אליהו" סי' כ"ה-ל'.

פ. "אגלי טל" מל' דש ס' ר"ה, וע"ע רש"ש פסחים ל"ו:

פא. שו"ת "שבט הלוי", ח"א סי' כ"ה בהערות על השו"ע סי' ר"ד, שו"ת "קנין התורה" ח"ד סי' נ"ד, "תשובות והנהגות" ח"ב סי' קמ"ט.

דאפשר לצאת בו מצות מרור, מכיון שלא נשתנה לגריעותא^{פב}. ויש להוסיף קצת ראייה מהא דכתב ה"ביאור הלכה" סי' תע"ה סעיף ב' שכיון שאין דרך לאכול תמכא (חריין) כמו שהוא, שמא ברכתו "שהכל". ואעפ"כ הוא כשר למצות מרור, כדמשמע שם. הרי מבואר שאין המצוה תלויה דוקא בברכת האדמה^{פג}.

ספירת העומר בלי להבין

שאלה:

כו. בשכונתי גר עולה חדש מרוסיה, ואני מלמדו להתפלל ולברך לפני האוכל ולפני קיום המצוות. האם עלי ללמדו גם לספור ספירת העומר בברכה.

תשובה:

צריך לדעת ביאורי מילים

מצות ספירת העומר שונה מכל שאר המצוות הנעשות ע"י דיבור, כגון: קידוש, תפילה והבדלה וכיוצ"ב. שבשאר המצוות אפילו מי שאינו מבין כלל את פירוש המילים יכול להתפלל ולקדש בלשון הקודש^{פד} כי סוף סוף הוא אומר את הברכה. מה שאין כן בספירת העומר, שהמצווה

פב. שו"ת "חשב האפור" ח"ג סי' ט'.

פג. שו"ת "מנחת יצחק" ליקוטי תשובות סי' ל"ח ס"ק ג'.

פד. משנ"ב סי' ס"ב סק"ג, וביה"ל ד"ה יכול.

היא למנות הימים, א"כ אין די באמירת הספירה אלא צריך להבין מה שאומרים כדי שיחשב לספירה^פ שיסוד מצוות ספירת העומר הוא למנות את היום, ומי שאינו יודע מה הוא אומר הרי אין הוא מונה כלל^פ.

מסופק איזה יום

כעין זה מצינו לגבי מי שנמצא בדרך ואינו יודע את יום הספירה, ואומר: "היום או שמונה ימים או תשעה". דדנו האחרונים האם יכול לברך על ספירה זו כיון שממה נפשך יאמר את הספירה הנכונה, או שעל ספירת ספק אין מברכין. וכתב לצדד בספר "דבר אברהם"^פ שכיוון שיסוד מצוות ספירת העומר הוא לספור ולמנות את אותו היום אם כן מי שמסופק איזה מנין היום, אין זו ספירה כלל^{פח}.

הנוסע מעבר "קו התאריך"

כז. מי שספר עשרה ימים, ולמחרת נסע אל מעבר "קו התאריך", ושם סופרים "היום עשרה ימים",

פה. וכמו שכתב המשנ"ב סי' תפ"ט סק"ג בשם "שולחן שלמה" שנשים שאינן יודעות פירוש המילות אינן יכולות לספור.

פו. וע"ע משנ"ב שם סק"ה, ושעה"צ סק"ו.

פז. ח"א סי' ל"ד.

פח. ולמעשה כתב שמהראשונים משמע שיצא בזה יד"ח.

אינו צריך לספור שוב אותו יום, מכיוון שכבר ספר מאתמול עשרה ימים והיום הזה כבר ספור אצלו, ולמחר ימשיך לספור כרגיל.
אבל אם בא לכיוון השני, וחיסר יום א' בגלל זה, הרי זה כחיסר יום א', וימשיך לספור בלי ברכה פט.

ציבור שהזכירו לש"ץ את מנין
הספירה

שאלה:

כח. מעשה בש"ץ שספר ספירת העומר בקול, וטעה ואמר המספר של אתמול, וכמה מהציבור צעקו את המספר הנכון, האם הם יכולים עדיין לספור עם ברכה.

תשובה:

כתוב בשו"ע^ז "מי ששואל אותו חברו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה", וכתב המשנ"ב^צ שדוקא אם אמר "היום", אבל אם אמר המספר ולא אמר "היום", לית לן בה עיי"ש.

פט. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

צ. סי' תפ"ט ס"ד.

צא. ס"ק כ'.

ולפי"ז אלו שרק צעקו המספר לחוד, עדיין יכולים לספור עם ברכה, אבל אלו שצעקו "היום כך וכך" לא יכולים לספור בברכה, היות שיש כאן ספק אם יצאו או לא^{צב}, ויבקשו מאחר להוציאם בברכה. וכ"ז אם עדיין לא הגיע לשבועות אבל אם הגיע לשבועות כיון שהוא רגיל תמיד לספור עם השבועות וכאן לא אמר השבועות יש כאן גילוי דעת שאינו רוצה לצאת בספירה זו. ויכול לחזור ולספור בברכה^{צג}.

להזמין ביו"ט עכו"ם העומד להתגייר

שאלה:

כפ. גוי העומד להתגייר, וכבר כמה חודשים מסתובב בקהילה אצל יהודים, וכל שבת אוכל אצל משפחה אחרת, האם גם ביו"ט מותר להזמין.

תשובה:

לכתחילה אסור להזמין עכו"ם ביו"ט שמא ירבה בשבילו, וכמבואר בשו"ע^{צד}. ובשעת הדחק יש להקל אם בישלו כל הסעודה לפני יו"ט^{צה} וגם מקנה לגוי לפני יו"ט כל מה שאוכל, נמצא

צב. ראולי לא רצו לצאת בזה.

צג. שעה"צ ס"ק כ"ח.

צד. ס' תקי"ב ס"א.

צה. ע' שעה"צ ס"ק ג'.

שנותן לגוי משלו, ובזה לא גזרו צי.

עשיית תה לעכו"ם ביו"ט

שאלה:

5. באיזה אופן יכול ישראל לעשות כוס תה עבור עכו"ם ביו"ט.

תשובה:

כתוב בתורה צי "אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" ודרשו חז"ל לכם ולא לכותים, ולכן כל מלאכת אוכל נפש אע"פ שמותר לעשות בשביל ישראל אסור לעשות בשביל עכו"ם. וע"כ כשגוי מבקש שיעשו עבורו כוס תה ביו"ט צריך לעשותו כמו שעושים כוס תה בשבת, דהיינו שצריך ליזהר לא לשפוך מים על העלים משום איסור בישול, וכן אסור להוציא השקית מן התה משום איסור בורר, וכן צריך לנגב הכוס לפני ששופך לתוכו מים חמים, משום איסור בישול על הטיפות מים בתוך הכוס.

צו. הגר"נ קרליץ שליט"א. ויש להוסיף מכיון שזהו רק איסור דרבנן, הרי קיי"ל בדרבנן אמרינן יש ברירה.
צו. שמות פרק י"ב.

אכל עירוב תבשילין

שאלה:

לא. שכחו לעשות עירוב תבשילין וסמכו על עירוב רב העיר, ופעם הבאה עשו עירוב תבשילין אבל שכחו ואכלו העירוב תבשילין באמצע יו"ט, האם אפשר לסמוך שוב על עירוב רב העיר. יסוד השאלה הוא: דכתב השו"ע^צ מי ששכח להכין עירוב תבשילין יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר. וכתב המשנ"ב^צ כ"ז בפעם הראשון אבל אם שכח עוד הפעם ברגל השני הוי פושע ואינו יוצא בזה ולא יכול לסמוך עליו ע"ש^פ.

תשובה:

דוקא אם שכח פעמיים אינו יכול שוב לסמוך על עירוב רב העיר שזה נחשב שהוא מזלזל במצות עירוב והוי כפושע, אבל בזה שפעם שנית עשה עירוב בעצמו רק קרא אונס אחר אין זה נחשב כפושע ויכול לצאת ע"י עירוב רב העיר^{קא}.

צח. ס' תקכ"ז סעי' ז'.

צט. ס"ק כ"ב.

ק. ע' בשעה"צ כיון שהוא מזלזל בעירוב תבשילין אין גדול רשאי להוציאם.

קא. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

תקיעת שופר מינימלי בטיפול נמרץ

שאלה:

לכ. רוצים לתקוע שופר עבור החולים בטיפול נמרץ
אבל חייבים לצמצם שם תקיעות כמה שאפשר,
מהו המינימום שצריכים לתקוע עבורם.

תשובה:

איתא בשו"ע^ק המודר הנאה משופר אדם אחר
תוקע בו וזה יוצא יד"ח. וכתב המשנ"ב^ק בשם
המטה אפרים שאם אין לו אדם אחר לתקוע מותר
לתקוע בעצמו רק שאין לו לתקוע כ"א עשרה
קולות דהיינו תשר"ת תש"ת תר"ת שהם מעיקר
הדין.

וכעין זה כתב המשנ"ב^ק בעיר שלא היה להם
שופר וקיבלוהו השופר בסוף יום שני של ר"ה,
וכבר קיבלו עליהם שבת, שיתקע בלא ברכה רק
תשר"ת תש"ת ותר"ת. הרי מבואר שאם חייבים
לצמצם יש לעשות לפחות עשרה קולות אלו.
ולפ"ז גם בנדר"ד שצריך לתקוע המינימום עבור
החולים בטיפול נמרץ יש לתקוע רק תשר"ת
תש"ת תר"ת בלי ברכה, וזה עדיף מלתקוע ג'

קב. סי' תקפ"ז ה'.

קג. ס"ק כ"ב.

קד. סי' ת"ר סעי' ז'.

פעמים אותם סוגי קולות קה.

קה. הגר"נ קרליץ שליט"א. וביאור הדברים הוא, דלכ' יש להבין בשלמא לשיטת רב האי גאון והריטב"א שסברו שמן התורה יוצאים בכל סוגי הקולות א"כ שפיר יוצא בזה דין תורה, אבל לשיטת הרמב"ם וכן פסק בשו"ע סי' תקצ"ז סעי' ב' שמן התורה יוצאים או בתשר"ת או בתש"ת או בתר"ת א"כ בזה בודאי לא יצא מעיקר הדין, כיון שחייב לשמוע מן התורה תשע קולות ובאלו ממ"נ יש חלק מהם שלא יצא בו, ולכאור' עדיף לתקוע שלוש פעמים אותו דבר שעכ"פ ספק אם יצא גם לדעת הרמב"ם. ועי' שונה הלכות סי' תקפ"ו.

וי"ל כמו שביארו אחרונים [עי' שו"ת בית ישראל או"ח סי' ק"ד ועוד] ע"פ המבוא בגמ' [ראש השנה דף ל"ד.] ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן דתרועה אחת הוא מן התורה ושתיים מדרבנן [עי"ש בתוס' ד"ה שיעור תרועה] ולכן שפיר יוצא ידי תרועה דאורייתא כשתוקעים פ"א תשר"ת תש"ת תר"ת אף לשיטת הרמב"ם, וכ"ש לשיטת רב האי גאון והריטב"א, ומש"ה כתבו המטה אפרים ומשנ"ב לתקוע עשרה קולות אלו.

דינים הנוגעים לחול המועד

הוצאת כסף מהבנק

לג. לכתחילה יש להימנע מלהשתמש בשירותי בנק בחול המועד משום שגורם לכתיבה, ומי שיש לו צורך בכסף, עדיף שיוציא את הכסף ממכשיר הבנק האוטומטי בלא להדפיס את הפתקית. כמו"כ, אם צריך לדעת כמה כסף יש בחשבוננו שבבנק, יש להימנע מהדפסת דף החשבון ולהסתפק בהקרנתו על גבי מסך המחשב.

השקיית ערבות שבחצר

שאלה:

לד. מי שיש לו עץ ערבות בחצרו, האם מותר להשקותו בחוה"מ כדי שיהיו לו לאחר מכן ערבות להושענא רבה.

תשובה:

נפסק להלכה בשו"ע^ק שמי שצפוי לו הפסד אם לא ישקה את גינתו מותר לו להשקותה, וכגון שדה בית השלחין שמותר להשקותו כדאיתא

בריש מסכת מועד קטן.
 וכמו כן מותר גם להשקות גינה לצורך אוכל
 נפש, כנפסק בשו"ע^ק ולשם כך התירו אפילו
 בטרחא יתירה, ובמשנ"ב^ק מובא שנחלקו
 הפוסקים אם מותר להשקות גם לצורך מכשירי
 אוכל נפש.
 ומסתבר דכמו כן מותר להשקות ערבות לצורך
 הו"ר מפני שההשקייה היא לצורך מצוות החג.

סעודת אירוסין

שאלה:

ל.ה. האם מותר לארס ולעשות סעודת אירוסין
 בחוה"מ.

תשובה:

כתב בשו"ע^ק אין נושאין נשים במועד וכו',
 ומותר לארס ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין.
 וכתב הט"ז להחמיר בסעודה שרגילים לעשות
 שם כתיבת התנאים, אבל שאר אחרונים מקילין
 בזה, שאין זו שמחה כאירוסין, ועכ"פ אם אינו
 עושה סעודה גמורה כ"א מרקחת בודאי אין
 להחמיר. וכן אם עושה סעודה גמורה שלא

קז. שם סעיף ב'.

קח. שם ס"ק ט"ו.

קט. סי' תקמ"ו ס"א.

בשעת התנאים, אין להחמיר כלל^ק.

סעודת מצוה בחוה"מ

שאלה:

ל. האם מותר לעשות סעודת סיום מסכת, בר מצוה או חנוכת הבית בחוה"מ.

תשובה:

כתב השו"ע^{קא} מותר לעשות ברגל סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן. וכתב המשנ"ב בין בזמנן ובין שלא בזמנן, דלא חשיבי שמחה אלא סעודת נישואין ואירוסין בלבד.

וכתבו האחרונים שכך נהגו ונוהגים גדולי תורה והלכה לעשות שם סעודת בר מצוה^{קיב} ומש"כ המג"א^{קיד} ששמחת בר מצוה כיום שנכנס לחופה היינו לענין חיוב סעודה אבל לא לענין שיש בו חיוב שמחה לאוסרו כסעודת נישואין. וע"ע כף החיים^{קיד} שמסיק להקל לענין חנוכת הבית.

קי. שעה"צ שם.

קיא. סי' תקמ"ו ס"ד.

קיב. ספר חוהמ"כ פ"א סעי' ל"ד.

קיד. סי' רכ"ה ס"ק ד'.

קיד. שם ס"ק י"ט.

נכנס לביתו באמצע שתייתו בסוכה

שאלה:

לז. היושב בסוכה שבחצר ושותה משקה, וקוראים לו לדבר עם חבר בטלפון בתוך הבית, כשחוזר לסוכה האם צריך לברך מחדש. וכשזה קורה כמה פעמים, האם נחשב לברכה שאינה צריכה.

תשובה:

בודאי חייב לברך עוד פעם, מכיון שזה נחשב כמבית לבית, שצריך לברך ברכה אחרת כשאוכל פירות או שותה משקין, ואפי' חשב מתחילה ע"ז כמבואר בשו"ע^{קטו} ואם הניח מקצת חברים בסוכה אינו צריך לברך כשחוזר לסוכה וכמבואר ברמ"א^{קטו}. ואין זה נחשב לברכה שאינה צריכה כלל^{קיז}. ואדרבה, כל זה מצטרף למאה ברכות^{ק"ח}.

ישיבה בעת שרוקדים עם ספרי תורה

שאלה:

לח. בית הכנסת שיש בו אנשים מבוגרים שקשה להם לעמוד במשך זמן ההקפות, ומאחר שבזמן שנושאים את ספרי התורה יש חיוב לעמוד,

קטו. סי' קע"ח.

קטז. שם סעיף ב'.

קיז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קיח. הגר"ש אלישיב שליט"א.

כמ"ש בספר "שער אפרים" ק"ט ואפילו להישען
אסור, משום דסמיכה כשיבה, האם יש איזה
עצה שיכולים לשבת.

תשובה:

אפשר לעשות לפני יום טוב צורת הפתח בחלק
אחד של בית הכנסת, דהיינו קנה מצד זה וקנה
מצד זה ואחר על גביהן, או לקשור חוט מקנה
לקנה וזה שפיר נחשב למחיצה, ואז יכולים
התשושים לשבת בצד השני כי הוא נחשב כמו
חדר אחר^ק. וכמו כן יש עוד עצה כמו שעשה
מרן החזו"א זצ"ל שהיה יושב עם הס"ת דבכה"ג
אינו חייב לעמוד מפני הס"ת אחרים.
ומעשה שהיה עם הרב מפוניבז' זצ"ל, שהיה
עומד מספר שעות במשך ההקפות, ושאלוהו למה
לא סומך על מחיצה של בני אדם שהם מסכיב
הספרי תורה. והשיב משום שצריך לבדוק כל
הזמן שמא יתפרק המחיצה ויהיה חייב לעמוד
מיד.

ק"ט. מובא במשנ"ב סי' קמ"ו סק"ז, ובשו"ע יו"ד סי' רפ"ב סעי'
ב'.

קכ. ולא דמי לדברי הרשב"א, מובא בשו"ע סי' נ"ה סי"ט, כי שם
לא נעשה הדבר לשם מחיצה כלל, משא"כ בזה. הגר"ש
אלישיב שליט"א. וכן עושים בביהכ"נ "דברי שיר" בני ברק.

הדלקת נרות חנוכה תחת רשה"ר

שאלה:

לפ. האם הכלל שהעין אינה שולטת למעלה מעשרים אמה הוא רק לגובה או גם כלפי מטה, דהיינו בבתים הנמצאים מתחת פני הכביש.

תשובה:

הכלל שהעין אינה שולטת יותר מעשרים אמה, לא נאמר אלא לענין מה שלמעלה, אבל מה שלמטה העין שולטת, לכן בודאי אלה שבתיהם נמוכים יותר מעשרים אמה מרשות הרבים, יוצאים ידי חובה כשמדליקים בהם נרות, כי דרך בני אדם להסתכל למטה בדרך הליכתם ורואים את הנרות ויש בזה פרסומי ניסא קכא.

קכא. ואף דאיתא בגמרא [בבא קמא כ"ז:] וכן נפסק ב"שולחן ערוך" [חור"מ סי' תי"ב ס"א] שאם הניח אדם כד ברשות הרבים ובא אחד ונתקל בו ושברו, השובר פטור, מפני שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים. וכתבו שם תוס' שדרכו של שור לעיין בדרכים יותר מאדם, כי שור עיניו למטה, א"כ משמע קצת שדרך בני אדם להסתכל למעלה יותר משמסתכלים למטה. אין לדמות ענין הדלקת נר חנוכה לעניני נזיקין, ששם מדובר בחפצים המונחים למטה ממש ליד רגליו משא"כ כשצופה למרחוק ודאי רואה מה שתחתיו ואף יותר מעשרים אמה. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

הזזת גרות חנוכה

שאלה:

מ. כשיש הרבה גרות על שולחן אחד, ולאחר שהדליקו אחת צריכים להזיזה כדי שאפשר יהיה להדליק את האחרות, האם מותר לעשות כן.

תשובה:

יסוד השאלה הוא: שהרי מבואר בשו"ע קכב שאם הדליק בפנים ואח"כ הוציא את הנרות לחוץ לא יצא, אע"פ שבזמן ההדלקה היו הנרות מונחים במקום שיצא בו ידי חובה קכג והטעם, משום שהרואה אומר לצרכו הוא מדליק, ומטעם זה מבואר שם שגם מי שמחזיק בידיו במקומו לא יצא, כי הרואה אומר שהוא מחזיק את הנרות כדי שתאיר לו, ואם כן יש לדון אם מותר להזיז את הנרות ממקום למקום בשולחן או שגם בזה יש חשש שהרואה אומר לצורכו הוא אוחזה.

ונראה, שאפילו לפי השיטות קכד הסוברות שאין להזיז גרות ממקום למקום אפילו בתוך הבית, היינו דוקא מצד אחד של החדר לצדו השני, שגם בזה נראה שעושה כן לצורך אור ולא לשם נר חנוכה, משא"כ כשמסדרם על אותו שולחן ומזיז

קכב. סי' תרע"ה סעיף א'.

קכג. והיינו בזמן שהיה מנהג להדליק בפנים.

קכד. מובאות במשנ"ב שם ס"ק ז'.

את הנרות לצד אחר, שבזה מוכח שעושה כן רק משום שצריך את מקום הנרות ולא כדי ליהנות מאורה, כי אין הבדל אם היא מונחת בצד זה או בצד אחר של השולחן, ולא שייך הטעם שהרואה אומר לאורה הוא צריך, ומותר להזיז את הנרות ממקום למקום על השולחן לכתחילה קכה.

מותר השמן מליל ראשון

שאלה:

מא. שמן של נר חנוכה שנשאר מלילה הראשונה, האם למחרת אפשר להשתמש בו לצורך הנר הנוסף.

תשובה:

יסוד השאלה הוא, דאיתא ברמ"א קכו שנוהגין להחמיר שלא להדליק נר שני או שלישי וכו' מנר הראשון, מכיון שנר ראשון הוא עיקר המצוה, ושאר הנרות הוא רק משום הידור. וא"כ יש לדון מכיון שמבואר בשו"ע קכז דשמן הוקצה למצוותו ואסור להשתמש במותר השמן לצרכי חול, האם מותר להשתמש במותר שמן של הנר הראשון מלילה הראשונה שהוא עיקר המצוה לצורך שאר הנרות בשאר הלילות שהוא רק הידור מצוה.

קכה. ע"ע לקמן בענין הזזת השולחן בשבת.

קכו. סי' תרע"ד, א'.

קכז. סימן תרע"ז.

ונראה דכל זה בשעת קיום המצוה עצמה אבל בזה שהוא רק שיירי מצוה, העיקר הוא לא להשתמש לצרכי חול, אבל כל זמן שהוא שיין למצוה, אפילו רק להידור מצוה, מותר להשתמש בו קכ.

הזנת השולחן עם הנרות בשבת

שאלה:

מב. האם הנחת חלות על שולחן שמונחים עליו נרות חנוכה, תועיל כדי שהשולחן יהיה בסיס להיתור ולאיסור, ויוכלו להזיזו אחר כך כמו שמצינו לענין נר שבת.

תשובה:

יש שאוסרים מכיון שבפועל אסור להזיז הנרות חנוכה ממקומם תוך חצי שעה מההדלקה, נעשה השולחן מוקצה בין השמשות, ונשאר מוקצה כל השבת קכט, ויש מתירים מכיון שמצד שבת מותר לטלטלם, ורק מדין חנוכה אסור להזיזם שהוא איסור צדדי לא אמרינן בזה מיגו דאיתקצאי וכו', ועוד, כיון שמותר להזיז הנרות קצת על השולחן עצמו, נמצא שאפילו מצד דיני חנוכה מותר להזיז השולחן קצת אין זה נעשה מוקצה כלל קל.

קכח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קכט. הגר"ש אלישיב שליט"א.

קל. הגר"נ קרליץ שליט"א, וע"ע מש"כ לעיל שאלה מ'.

הדלקת נרות במטוס

שאלה:

מג. נסעתי בליל א' דחנוכה במטוס במשך הערב, ומיד כשהחשיך הדלקתי נרות חנוכה בתוך המטוס וברכתי עליו שלוש ברכות, האם יצאתי ידי חובה.

תשובה:

כתב המהרש"ם קלא דמי שנוסע ברכבת כל הלילה נחשב לו בית דירה לאכול ולישון שם, וחייב בנר חנוכה. והורו בזה שזה בזמנים שהיו נוסעים ברכבת כמה ימים ונחשב לקביעות מסויימת אבל בזמנינו שנוסעים בחו"ל לילה אחד אין להדליק לא ברכבת ולא במטוס דהיות שנמצאים במטוס רק כמה שעות, אין זה בית כלל רק כמו שהולך בדרך ולא יצא בזה מצות הדלקת נרות חנוכה כלל קלב.

ויש להוסיף דמ"מ בליל שני לא יחזור ויברך "שהחיינו", כיון שיש סוברים שברכה זו היא על עצם היום ולא רק על מצות הדלקה, וכמש"כ ב"שער הציון" קלג. בשם המאירי ולכן מספק לא יחזור ויברך.

קלא. ח"ד סי' קמ"ו.

קלב. הגרי"ש אלישיב שליט"א, וכן הורה בעל "שבט הלוי" שליט"א.

קלג. סי' תרע"ו ס"ק ג'.

עד מתי קריאת ד' פרשיות

שאלה:

מד. אנו נמצאים בבית חולים ולא היה בידינו לקרות פרשת שקלים כבוקר, האם אחה"צ עדיין יכולים לקרותו או לא.

תשובה:

כתב המשנ"ב קלד בשם "שערי אפרים" שאם אירע שלא קראו הפרשיות מענינו של יום אין לה תשלומין לשבת הבאה קלה. וכ"ז בשבת אחרת אבל באותה שבת זמנה כל היום. אפילו אחה"צ אם יש עשרה אנשים שלא שמעו אחת מהארבע פרשיות יכולים להוציא ס"ת ויקרא הפרשה עם ברכה לפנייה ולאחריה קלי.

קלד. ס' תרפ"ה ס"ק ב'.

קלה. ע"י בהגה"ת רע"א שם. אולם יש חולקים וסברי שכל השבתות בחודש אדר ניתן להשלים את קריאת התורה של פרי שקלים לפי שמועד התרומה הוא עד א' ניסן ועדיין נמצאים הם בחודש אדר. כ"כ בשו"ת בנין שלמה סי' נ"ד ומהר"ם שיק סי' של"ה. אבל הכרעת המשנ"ב אינה כן. וע"ע שו"ת שבט הלוי שליט"א ח"ד סי' ע"א. קלו. וכן הורה הגר"צ קרליץ שליט"א.

יורה דעה

אוכל שנתבשל בסיר בשרי בן יומו

א. בישול דבר פרווה כגון: תפוז"א או גזר בסיר בשרי בן יומו, אסור לאוכלו ביחד עם חלב, אבל בזא"ז מותר, אפילו באותה סעודה, רק שלא יהא ביחד באותה קערה קל^ו.

נתבשל בסיר בשרי אינו בן יומו

ב. בישול דבר פרווה בסיר בשרי שאיננו בן יומו (שלא השתמשו בו ליותר מעשרים וארבע שעות), והיינו אפילו בישלו בו בשר לפני כן, יש לחשב השעות רק מאז שהבשר נתקדר לפחות מיד סולדת בו קל^ח. מותר לאוכלו ביחד עם חלב, אבל

קלו. ע"י רמ"א יו"ד סי' צ"ה סעי' ב' ובחכמת אדם כלל מ"ח סעיף ב'.

קלח. וע"י פ"ת סי' צ"ד ס"ק ב' בשם שו"ת חוות יאיר.

לכתחילה אסור לבשל בו ע"מ לאוכלו עם חלב.
וכגון שאין לו מספיק סירים חלביים, אסור לבשל
בסיר בשרי שאינו בן יומו לצורך סעודה
חלבית קלט.

תקע כף בשרי תוך סיר חלבי

ג. אם תקע כף חלבית לתוך סיר עם בשר (שהוא כלי
ראשון, ואפילו אינו עומד על האש), והוא יד
סולדת בו, אם הכף הוא בן יומו (שהשתמשו בו
מעל"ע לחלב רותח בכלי ראשון) אם יש ששים
בתוך הסיר הבשרי נגד הכף הבשר מותר, והכף
צריכה הגעלה. אבל אם אין ששים נגדו, כל
הסיר נאסר, וצריך לזרוק האוכל ולהגעיל הסיר
והכף. ומספיק אם יש ששים נגד חלק של הכף
שתקוע לתוך האוכל, ולא נגד כל הכף קמ.
אם הכף אינו בן יומו, אפילו אין כאן ששים
כנגדו, לא נאסר הבשר אבל הכף עדיין צריכה
הגעלה קמא.

קלט. רמ"א סי' צ"ה סעי' ב'.

קמ. ע' "פתחי תשובה" סי' צ"ד סוס"ק א'.

קמא. שו"ע שם סעי' ד'.

בצל שנחתך בסכין בשרי שטיגנוהו
במחבת חלבי

ד. אם חתך בצל או שאר דבר חריף אפילו בסכין שאינו בן יומו, החריפות מכליא ליה לשבח, וכאילו הוא בן יומו, ויש בליעת בשר בתוך הבצל, ואם מבשל או מטגן הבצל בתוך מחבת חלבי, הכל נאסר, ויש לעשות שאלת רב, אם מספיק הגעלה או צריך דווקא ליבון קמב. לפיכך כל אברך יש לו להזהיר בתוך ביתו שלעולם יחתכו בצל או שום בסכין פרווה, כדי שלא יבואו לידי מכשולים.

אוכל חם שמונח ע"ג צלחת בשרית

ה. תפו"א חמים, שהניחו על צלחת בשרית בן יומו, מותר לאכול התפו"א עם חלב (מכיוון שרק "עלו" על הצלחת ולא נתבשל בו") קמג.

קמב. שו"ע סי' צ"ו סעי' א', ורמ"א סי' צ"ה סעי' ב'. ומירי שאין כאן שישים לבטלו.

קמג. רמ"א סי' צ"ה סעי' ב'. ובחכמת אדם כלל מ"ח סעי' ב'.

משקה חם בכוס חלבי בסעודה
בשרית

1. באמצע סעודה בשרית, שפכו לו "תה" בתוך כוס חלבית בן יומו. אם הכוס היתה נקיה מותר לשתותה (מכיוון שרק "עלו" בתוך הכוס) ואם נשאר כמה טיפות של חלב, אם יש שישים במים כנגד החלב מותר לשתותו קמ"ד.

שפך מקומקום ע"ג בשר

2. אם שפך מקומקום פרווה לתוך סיר בשרי, לא נעשה הקומקום בשרי, מכיוון שניצוק לא מחבר שניהם (ורק לסיר טריפה מחמירין על ניצוק חיבור או לענין חמץ בפסח) קמ"ה. אבל מאד יש להיזהר שלא יגלוש בחזרה ניצוצות מסיר בשרי לקומקום, שעיי"ז יכול לעשותו בשרי, וכן לא יהא סמוך לו, שהאדים לא יחזרו עליו קמ"ו.

השתמשות במקרוגל

3. אין להשתמש ב"מיקרוגל" גם לבשרי וגם

קמ"ד. שם.

קמ"ה. שעה"צ סימן תמ"ד ס"ק ד'.

קמ"ו. ע"י רמ"א סי' ק"ה סו"ס ג'.

לחלבי, ואפילו במכוסה. ועל כן יש לייחדו לשימוש או בשר או חלב, ויכול לחמם בו תבשיל שאינו לא בשר ולא חלב, כשהוא מכוסה, אפילו ע"מ לאוכלה יחד עם המין השני קמז.

טיגן שניצל במחבת חלבי

שאלה:

ב. טיגנתי שניצל בשרי בתוך מחבת חלבי שאינו בן יומו א. איך אפשר להכשירו. ב. והאם יש הבדל אם היה עם בצל או לא.

תשובה:

הכלל הוא בהגעלת כלים כבולעו כך פולטו, כלומר בדרך שהשתמשו בהן באיסורן כך הוא הכשרן, לכן מחבת שטיגנו בהן איסור צריכה ליבון קמח. והיינו כיון שבלוע ע"י האש כך הכשרן ע"י אש, והיינו עד שיהיו ניצוצות יוצאין מהם קמח. ולמעשה המחבתות שלנו יתקלקלו בזה. וכ"ז אם בלע איסור אבל באופן שבלע היתר אפי' היה ע"י אש מספיק הגעלה קי.

קמז. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

קמח. יו"ד סי' קכ"א סעי' ג'.

קמט. שו"ע או"ח סי' תנ"א ד'.

קנ. כמבואר בשו"ע ובש"ך יו"ד סי' קכ"א שם.

מתי צריך הגעלה ומתי צריך ליבון
ולפ"ז אם טיגן שניצל במחבת מתכת חלבי אינו
בן יומו כיון שהיתרא בלע, מספיק להכשירו ע"י
הגעלה קנא. אבל אם המחבת היה בן יומו או אפי'
אינו בן יומו אבל טיגנו שם בצל שהוא דבר חריף
ועושהו כבן יומו, הוה איסורא בלע, וצריך דוקא
ליבון חמור ע"י שניצוצות יוצאין ממנו, ויתקלקל
המחבת ולכן יש לזורקו.

לחממו בתוך התנור
ויש להוסיף שכל מקום שמספיק הגעלה היה
אפשר להכשירו ע"י ליבון קל שהוא כל שנייר או
קש נשרף עליו מחמת חמימותו קנב. ולפ"ז באינו
בן יומו אם קשה לנקותו לגמרי, אפשר לחממו
כחצי שעה בתוך התנור ונחשב כליבון קל
כשמגיע לדרגתו שנשרף עליו קש מבחוץ ונחשב
כאילו שרף כל הבליעות שבתוכו קנג.

תערובת ביסולי עכו"ם

שאלה:

י. מעשה במחנה קיץ, שהעכו"ם בישל שם הרבה
קציצות דגים והניחם בתוך המקרר ביחד עם שאר

קנא. שו"ת חת"ס יו"ד ס' ק"י.

קנב. כמבואר ברמ"א ס' תנ"א ד', ומשנ"ב ס' תק"ט כ"ד.

קנג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קציצות דגים הנמצאים שם, ולא ידעו איזה
קציצות הכין העכו"ם ואיזה היו כבר שם.

תשובה:

עכו"ם שבישל דגים אסור לאוכלם ק"י. משום
בישולי נכרים כיון שאינם נאכלים חיים ועולים
על שולחן מלכים.
וכן סירים שבישל בהם עכו"ם נאסרים משום
בישולי עכו"ם וטעונים הגעלה ק"ה.

כל התערובת נאסרת

והנה בנידון דידן לכאוי כל הדגים נאסרו
באכילה, דאם היה רוב של היתר היה בטל ברוב
והגם שהוא חתיכה הראויה להתכבד שאפי' באלף
לא בטל בכל זאת בבישול עכו"ם מקילים שבטל
ברוב ק"י. אולם בזה שאין כאן רוב רק תערובת
איסור והיתר הכל נאסר ולא אמרינן בזה ספיקא
דרבנן לקולא ק"י.

קנ"ד. כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קי"ג סעי' א' ב'.

קנ"ה. שו"ע שם סעי' י"ג.

קנ"ו. ש"ך סי' קי"ב ס"ק כ"ג.

קנ"ז. ש"ך יו"ד סי' ק"י כללי ספק ספיקא ס"ק כ"א.

ספק בישולי עכו"ם

והא דאיתא ברמ"א קנ"ח כל ספק בישולי עכו"ם וכיוצא בו מותר דמשום ספק דבריהם להקל, היינו כמו שמבואר שם ספק אם בכלל נאסר מבישולי עכו"ם. אבל כשיש ודאי בישולי עכו"ם וספק בתערובת, הרי זה איקבע איסורא וספיקא להחמיר.

פתיחת בקבוק יין

שאלה:

יא. קניתי בקבוק של יין, ולא יכולתי לפתוח (שהיה שם פקק של עץ) וביקשתי מבעל החנות, חילוני, שיפתח לי, האם אוכל לשתותו או לא.

תשובה:

איתא בשו"ע קי"ט אם נגע העכו"ם ביין עצמו ויודע שהוא יין וכיוון ליגע בו, אסור בהנאה, אולם אם לא נגע ביין עצמו אלא ע"י דבר אחר, אם היה בלי כוונה, כגון שהכניס דבר לתוך חבית בלי כוונה, מותר אפילו בשתיה. וכתב שם הרמ"א, שבזה"ז שהאומות לא עובדים עבודת כוכבים, כל שנגע ע"י דבר אחר, אפילו בכוונה ליגע, מותר אפילו בשתיה, וכן אפילו ביין עצמו בלי כוונה,

קנח. סעי' י"א.

קנט. יו"ד סי' קכ"ד סעיף י'.

מותר בשתיה ע"י שם.
ולפי"ז, בנדר"ד שהחזיק רק בבקבוק, אפילו היה
כוונה ליגע בו ולהזיזו מותר, ובתנאי שראה שלא
נערו לשם ע"ז קס.

לגזוז השערות ליד האוזן

שאלה:

יב. פעמים שהספר רוצה ליישר קו השערות ולהוריד
השערות שעל יד האוזן ע"י מספרים, האם יש
לחשוש בזה משום איסור תורה של "לא תקיפו
פאת ראשכם".

תשובה:

נצטוונו בתורה קסא. "לא תקיפו פאת ראשכם"
כלו' שאסור לספר פאת הראש, ובשיעור הפאות
יש לדקדק בכל שטח הפאה א. מקום תחילת
הפאה למעלה. ב. מקום סוף הפאה למטה. ג.
רוחב הפאה. ובכל שטח זה לא תגע בו יד קסב.
והיינו שישאר שם שיעור מינימלי של הפאה.
ושיעור הפאה שחייבים להשאיר הוא כמבואר
בשו"ע קסג. שבמספרים כעין תער ג"כ אסור.

קס. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קסא. פר' קדושים פרק י"ט פס' כ"ז.

קסב. שו"ע יו"ד סי' קפ"א סעי' ט'.

קסג. שם סעי' ג'.

ובש"ך קס" כתב שזהו סמוך לבשר. ובדרכי תשובה הביא בשם החת"ס והגרע"א שאנו חוששים בזה לשיטת הרמב"ם קס"ה שהוא כדי לכופ ראשן על עיקרן, ולכן צריך להשאיר שיעור זה בכל אורך ורוחב הפאה [שהוא בין חמש לשש מ"מ] כיון שיש בזה ספק איסור תורה.

ולכן אלו שמספרים כל ראשם קצר מאוד, כדאי להיזהר שישאר בכל הראש לפחות שיעור קטן [כגון מס' שתיים או שלש שבמכונת תספורת] שיש בו חמש או שש מ"מ שאם ח"ו יעבור הגבול של הפאה אין כאן שום איסור כלל קס"ו.

ומצוי מאוד כשהספר רוצה ליישר לו השערות מסביב הראש מאחור, וגוזז איזו שערות לגמרי ליד האוזן שיוצאים קצת מן השורה, מיישרים גם במקום הפיאות, ואפי' אם גוזזים עם המספרים, יש בזה לאו דאורייתא של "לא תקיפו פאת ראשכם". ומצוה גדולה להזהיר הספרים ע"ז. [שבדרך כלל אינם בקיאים בהל' פאות הזקן והראש] כדי להציל הספר והלקוחות מכמה וכמה לאוויים דאורייתא. ובגזיזת שתי שערות חייב מלקות, ובשער א' אסור משום חצי שיעור דאסור

קסד. שם ס"ק ב'.

קסה. הל' נזירות פ"ה הל' י"א.

קסו. וכן מורה הגר"א"ל שטיינמן שליט"א לבחורים שכדאי להשאיר קצת שערות משום הנ"ל.

מן התורה, והאיסור הוא בין על המקיף ובין על הניקף וכדאיתא בשו"ע קס"ז.

בגדי פשתן וצמר

שאלה:

ג. האם מותר ללבוש שני בגדים אחד של צמר ואחד של פשתן זה ע"ג זה או שמא האיסור דוקא כשצמר ופשתים הוא באותו בגד.

תשובה:

כתב הרמ"א קס"ח בשם י"א שאסור ללבוש ב' בגדים א' של פשתן וא' של צמר זו על זו, באופן שאי אפשר להפשיט התחתונה בלי העליונה, דהוי כחיבור.

ולכן בחורף יש להיזהר מללבוש סוודר שיש בו פשתן, מתחת חליפה שיש בו צמר, מכיון שאי אפשר להפשיט הסוודר מבלי להוריד החליפה. אבל מה שיש טלית קטן של צמר מתחת אין קפידה מכיון שאפשר להפשיטו בעצמו, היות שאין בו בית יד.

וכן בקיץ יש להיזהר מללבוש חולצות של פשתן תחת חליפה שיש בו צמר מטעם הנ"ל.

קסז. שם סעי' ד', וע"ע ביאור הלכה סו"ס רנ"א.

קסח. יו"ד ס' ש' סעיף ד'.

מתי מותר לנחש

שאלה:

יד. האם מותר לומר מכיון שניסיתי לעשות בדבר מסויים כמה פעמים ולא עלתה בידי, הרי זה סימן דאין לעשות כן או שמא זהו בגדר ניחוש ואסורה.

תשובה:

כתוב בתורה בפ' "שופטים" קסט "לא ימצא בך קסם קסמים מעוֹנֵן ומְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף" וכתב רש"י בשם ה"ספרי": "מנחש - פתו נפלה מפיו, צבי הפסיקו בדרך, מקלו נפל מידו" ע"כ. וא"כ לכאורה בנד"ד ג"כ אסור לנחש ולעשות סימנים. אולם הכא שאני, שי"ל שיסוד איסור ניחוש, לעשות סימנים שלא נוגע לעצם הדבר, כגון: נפל פתו או מקלו, או פגש צבי בדרך, שזהו דברים שאינם נוגעים ישירות לענין ההוא, משא"כ הכא שזהו בעצם הדבר, וכגון שמנסה לעשות איזה דבר, ורואה בזה קושי מסוים. יכול לומר שזהו סימן מן השמים שאין לעשות כן, וכמובן הכל לפי הענין קע.

קסט. דברים י"ח, י".

קע. הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ומפורסם שבזמן הגר"א ז"ל רצו לתקן ברכת כהנים בחור"ל והיתה שריפה בביה"כ, וכן באותו יום שהגר"א רצה לתקן נשיאת כפיים נתפס לבית האסורים

כתיבת אותיות בסוף הספר תורה ע"י
עיפרון

שאלה:

טו. אנו עומדים לגמור לכתוב ס"ת, האם הסופר יכול לכתוב ג' שורות האחרונות, את צורת האותיות עם עיפרון, והאנשים ימלאו עליו האות בדיו. יסוד השאלה הוא: דהרי כתיבת ספר תורה אם נגמר האות מבחוץ (אפילו עדיין לא מילא מבפנים) האות כשירה, נמצא הא דממלאים אחר כך הוי רק סיוע בעלמא ולא כתיבת עצם האות, אבל אם כותבים בעיפרון כיון שהם אותיות פסולות לכתיבת ספר תורה, אפילו בדיעבד כיוון שאין זה כתב המתקיים קעא. נמצא שרק כתב

בעלילת שוא והתבטל הדבר ובגלל זה הפסיקו, והיינו שראו שזהו סימן מן השמים באותו דבר שלוקחים ממנו הביה"כ בכדי שלא יתקנו. ערוך השולחן סי' קכ"ח סעי' ס"ד. וכעין זה ידוע שמרן ה"חפץ חיים" זצ"ל רצה לעלות לארץ ישראל, ולאחר שכמה פעמים היה עיכוב בזה, קיבל בתור סימן מן השמים שאין לעלות.

וכן ידוע במרן החזו"א זצ"ל שישב לאכול ובא א' והפריעו באיזו שאלה, שוב ישב לאכול, ובא אחר והפריעו באיזה שאלה, וכשקרה כן פעם שלישית, אמר שזהו סימן מן השמים שאין לאכול אותו מאכל. ולאחר זמן נתברר שבאותו עוף שהיה אמור לאכול, היתה בו שאלה בכשרות.

קעא. עיין ביאור הסופר ריש סי' ג'.

העליון הוא האותיות הכשירות, וכשר.

תשובה:

א"א לעשות כן, דאפילו שהאותיות הכתובות ע"י
עיפרון הם אותיות שאינם מתקיימות, בכ"ז כיון
שיש עליו שם כתב נמצא שאם מעביר דיו עליו
פסול משום כתב ע"ג כתב, ולכן יש להזהיר
הסופר שלא יסמן צורת האותיות ע"י עיפרון רק
יעשה אותיות חלולות עם דיו כשר וכנהוג קעב.

לשמוע בקול אביו לא לדבר עם
פלוגי

שאלה:

טז. אב שציוה לבנו שלא ילך לבר מצוה של א'
מקרביו כיון שהוא מסוכסך עימהם. האם חייבים
לשמוע בקולו או לא.

תשובה:

איתא בתשובת הרא"ש קעג אב שציוה לבנו שלא
ידבר עם יהודי אחד ולא ימחול לו מה שעשה עד
זמן קצוב, והבן חפץ להתפייס עמו אלא שחושש
לצוואת אביו. דע שאסור לשנוא לשום יהודי אם
לא שיראהו עובר עבירה, והאב שציוה לשנוא לו
לאו כל כמיניה לצוואתו לעבור על דברי תורה.

קעב. ע"י משנת הסופר סי' ג' ס"ק ה'.

קעג. כלל ט"ו פרק ה'.

שנ' "אני ה'" מוראי למעלה ממוראכם. ועוד לא היה האב בזה עושה מעשה עמך ואינו צריך לכבדו. עכ"ל.

ולפ"ז בניד"ד, כיון שאביו מצוהו לא להשתתף בשמחת קרוביו, אם זה יגרום צער לשני אסור לשמוע בקול אביו, בזה שהרי מכשילו בלאו ד"לא תשנא את אחיך בלבבך" שאתה ואביך חייבים בכבודי ק"ר.

חינוך או דף היומי

שאלה:

יז. יש שתי אפשרויות של קביעת עתים, שיעור גמרא אחה"צ או שיעור בלילה של דף היומי. בכל שיעור יש מעלה. בשיעור של אחה"צ הילדים רואים את האב הולך ללמוד תורה ולפעמים הוא גם לוקח אתו את הילדים, אך היות שאין זה הדף היומי אין כאן קביעות שמחויב לבוא כל יום. אולם הצד השני, השיעור של הדף היומי מעלתו שמתאמץ לבוא כל יום בקביעות בלי להחסיר שום דף, אך הילדים לא רואים את האב הולך ללמוד. מה קודם חינוך הילדים או קביעות בתורה.

תשובה:

חי"ך קודמים, ולכן אם האב מרגיש שלימוד הדרך
היומי יחייבו ללמוד כל יום יעשה כך, ומן
השמים כבר יעזרו שהילד ידע מזה, ושיהא לנגד
עיניו תמונת אביו שעוסק בתורה קעה.

זמן סעודת סיום

שאלה:

יח. אם מסיימים את הש"ס ועושים סעודת סיום
לאחר כמה ימים, האם נחשב זה לסעודת מצוה
או רק כשעושים הסעודה באותו יום כשמסיימים.

תשובה:

כשמסיים מסכתא מצוה לשמוח ולעשות סעודה
ונקראת סעודת מצוה קע"ו. וה"ה אם עשה הסיום
ביום שלאחריו נחשב לסעודת מצוה. ויש
להסתפק האם עושה רק ביום השלישי האם יש
עליו שם סעודת מצוה קע"ו ועכ"פ אם התחילו מיד,
אפשר לעשות כמה סעודות לכבודה של תורה

קעה. הגר"ח קנייבסקי שליט"א. וע"ע מש"כ לעיל בריש הקונטרס

מכתב מהגר"ח שליט"א שאלה יא.

קעו. רמ"א יו"ד ס' רמ"ו סע' כ"ו.

קעז. שו"ת חוות יאיר סי' ע', מובא בפתחי תשובה ס' רמ"ו ס"ק

ח', וס' רי"ז ס"ק ט"ז.

במשך כמה ימים כמובא בגמ' קעח.

לידחות לימוד קטע האחרון

שאלה:

י"ב. האם מותר לכתחילה להשאיר קטע האחרון של המסכת עד שיהא לו זמן מתאים לעשות הסעודה או כיון שהגיע לסוף חייב לגמרה.

תשובה:

מותר לכתחילה לחכות עד שיהא שעת הכושר יום הראוי לעשות הסעודה קעט. וכמבואר בגמ' קפ. שיכול לשייר פורתא מחלק של בית המקדש כדי לעשות הסעודה והשמחה מאוחר יותר קפא. ועכ"פ אין לאחרו בכדי לאכול בשר בשבוע שחל בו תשעה באב קפב.

קעח. מועד קטן ט. וערוך השולחן שם ס"ק מ"ד.

קעט. שו"ת מהר"ם מינץ מובא בש"ך שם ס"ק כ"ז.

קפ. מועד קטן ט.

קפא. ערוך השולחן שם.

קפב. משנ"ב ס' תקנ"ג ס"ק ע"ג בשם אליה רבה. ואף שבגמ' מו"ק

שם מבואר שמותר לאחר את הסיום, הכא שמאחר הסיום רק

ע"מ לאכול בשר בתשעת הימים אין ראוי לעשות כן, וכעין

שכתב רע"א כת"י סימן ל"ד שלכתחילה אין לבכור לדחות

הסיום לער"פ בכדי שלא יצום, עי"ש. ועי' דע"ת סי' תקנ"ג

בשם ספר אבני זיכרון.

על מה אפשר לעשות סיום

שאלה:

ב. האם דוקא על מסכת מן הש"ס יש בזה סעודת מצוה של סיום או גם על שאר הדברים.

תשובה:

אם למדו ספר אחד מספרי הקודש [תנ"ך] בהבנה יכול לעשות סיום קפג. והוסיף בזה בשו"ת אגרות משה קפז. כל זה אם למדו כפי הפירוש האמיתי לפי אחד מהראשונים ולא בפירושים דאינשי בעלמא שרובן בדויים ואינם אמת. וכן סיום על חלק אחד מהשו"ע או כל שלמד בקביעות מריש ועד גמירא יש לעשות סיום קפה.

לימוד של ציבור

שאלה:

כא. כשהרבה אנשים מסיימים ביחד [כל אחד למד חלק אחר] האם זה נחשב לסיום או שמא מאחר שכל אחד בעצמו לא סיים אין זה נחשב לסעודת סיום.

קפג. פנ"י ברכות י"ז. מובא בהגה"ת המהרש"ם בדע"ת אור"ח ס'

חקנ"א סעיף י'.

קפד. אור"ח ס' קנ"ז.

קפה. שו"ת משנה הלכות ח"ו ס"ק ס"ו.

תשובה:

כתב השד"ח קפ"ו וז"ל "ומצוה שעושים אותו הרבה בני אדם בשותפות כל אחד נוטל שכר כאילו עשאה כולה לבדו". ומטעם זה נוהגים כל בית ישראל לעשות חבורת ש"ס ומחלקים הש"ס בין כמה בני אדם שכל אחד לוקח מסכת אחת ועושים סיום פ"א בשנה, ושורת הדין נותנת שיטול כל אחד שכר כאילו למד כל הש"ס כולו עכ"ל.

חזקה בקופת צדקה

שאלה:

בב. ביהכנ"ס נתן רשות לאיזה מפעל חסד ליתן קופת צדקה שם. ולאחר כמה שנים החליטו שאינם מרשים לו עוד להשאירו שם, כיון שעיי"ז נותנים פחות לצרכי ביהכנ"ס והקהילה. והמפעל טוען שיש להם חזקת תשמיש כבר של כמה שנים, הדין עם מי.

תשובה:

אפי' יש להם חזקת תשמיש שקיבלו רשות להניח שם הקופות ע"י גבאי ביהכנ"ס, מסתבר שאין זה קנין לעולם רק כל זמן שעדיין הם מסכימים לכך, אבל אם אחרי זמן החליטו הגבאים שלא רוצים

שהוא ימשיך בזה, הרשות ביד הגבאים למחות בו, ובפרט משום שזה מפריע להחזקת בית הכנסת, והמפעל חייב להוציא משם את הקופות קפז.

הפרשת תרו"מ ע"י נוסח הקצר

שאלה:

כג. איך מפרישין תרו"מ בנוסח הקצר ומתי מברכין עליו.

תשובה:

מי שיש לו בביתו נוסח הכתוב להפרשת תרו"מ והוא בדרך, יאמר "כל ההפרשות וחילולי מע"ש ורבעי יחולו כמו שכתוב בנוסח שברשותי כדת". אבל אם אין בידו נוסח לא יאמר "שיחול הכל כמו שצריך מן הדין" שהרי ע"פ דין יכול לייחד למעלה או למטה או ברוחות, וא"כ אין כאו בירור מקום ואם אמר כן חל בתערובת קפט. ואם אמר "כל ההפרשות" לבד ולא הזכיר חילול לא חל החילול כלל וצריך לחזור ולחלל המע"ש או הרבעי על המטבע קפט.

קפז. הגר"ג קרליץ שליט"א.

קפח. דרך אמונה סוף פ"ג מתרומות.

קפט. הגר"ג קרליץ שליט"א.

בענין הנ"ל

שאלה:

כד. איך ינהג בטבל ודאי בנוסח הברכה:

תשובה:

מי שיש לו טבל ודאי ורוצה לומר הנוסח הקצר וצריך לברך על ההפרשות ועל חילול מע"ש, יברך בתחילה על ההפרשות תרו"מ ויאמר "כל ההפרשות יחולו כמו שכתוב בנוסח שברשותי כדת". ואח"כ יברך "על פדיון מע"ש" ויאמר "פדיון מע"ש יחול כמו שכתוב בנוסח שברשותי כדת" קצ.

הפרשה ע"י המלמד או הגננת

שאלה:

כד. האם המלמד בחיידר או הגננת יכולים להפריש תרו"מ מאוכל שילדים מביאים מהבית לחלוקה או לא.

תשובה:

המפריש תרו"מ מאינו שלו אין תרומתו תרומה. והיינו בלי רשות הבעלים אבל כשעשאהו הבעלים שלוח מהני הפרשתו קצא. שני "כן תרימו גם אתם"

קצ. ציון ההלכה שם ס"ק תע"ד.

קצא. רמב"ם פ"ד מהלי תרומות ה"ב.

ודרשו חז"ל קצב. לרבות שלוחכם. ולפ"ז כששולחים האוכל לחיידר או לגן אין רשות למלמד או לגננת להפריש כיון שלא קיבלה רשות.

אולם הרמ"א קצג כתב אם ידוע לנו שזכות היא לבעל העיסה וכגון שהיתה העיסה מתקלקלת, מותר ליטול ממנה חלה בלא רשותו של בעל העיסה מדין זכין לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו קצד.

ולמעשה: כשהורים שולחים עם בניהם עוגות או ממתקים לחלוקה, יש אומדנא שכוונתם היא, שהמלמד יעשה בהם כרצונו. וממילא ניתן רשות למלמד או לגננת להפריש תרו"מ קצה.

ומ"מ יש הורים שבתחילת השנה אומרים בפירוש למלמד או לגננת, שהם יהיו שליחים שלהם על זה לכל השנה ובודאי שיכולים להפריש תרו"מ מדין שליחות קצו.

קצב. במדבר פרק י"ח פסוק כ"ח. וגמ' בבא מציעא כ"ב.

קצג. יו"ד סי' שכ"ח סעי' ג'.

קצד. ועי' בקצה"ח חור"מ סי' רמ"ג ס"ק י"ח שחולק וסובר דזכין לאדם וכו' ולא זכין מאדם וכו'.

קצה. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע הגר"א שם ס"ק י'.

קצו. ואע"ג שמינהו על פירות שעדיין לא קנה כלל, ובזה לא מהני שליחותו כמבואר בניזיר י"ב: מ"מ כיון שעשהו שליח ולא חזר בו א"כ זכות הוא לו שיפרישו ויכולים להפריש מדין

בירך על מאכל טבל

שאלה:

כו. בירך על פרי "בורא פרי העץ" ונזכר שהוא ודאי טבל, האם יציל הברכה ע"י טעימת משהו, או שיפריש קודם תרו"מ. ועל הצד שיש לו להפריש קודם תרו"מ יש להסתפק בעוד כמה פרטים: א. האם יפריש בברכה. ב. האם יאמר גם את נוסח ההפרשה. ג. האם יאמר נוסח החילול. ד. האם כ"ז הוא הפסק לברכת בורא פרי העץ ויחזור ויברך או לא.

תשובה:

מי שבירך ברכה על פרי, והפרי הוא דמאי מספק לא מברכים ברכה רק צריך להפריש תרו"מ ויכול להפריש תרו"מ במחשבה, שג' "ונחשב לכם תרומתכם" קצו וא"צ להפסיק בדיבור להפריש תרו"מ. אבל אם הפרי ודאי טבל, יש לו לברך "על הפרשת תרו"מ" דלא שייך ברכה במחשבה ויאמר בפה את נוסח ההפרשה קצח אבל לא יאמר

זכיה דהוי כשליחות. ועי' דרך אמונה פ"ד מהל' תרומות ס"ק ב'.

קצו. במדבר פ"ח פס' כ"ז. ובחזו"א דמאי סי' ט"ו ס"ק ה' כתב דמהראשונים [עי' תוס' גיטין דף ל"א. ד"ה במחשבה] משמע שגם במעשרות מועילה מחשבה. קצח. כיון דבירך עליו ההפרשה צריך להיות בדיבור, חזו"א שם.

את נוסח החילול. ומיד יאכל הפרי דלא חשיב
הפסק לברכת העץ קצט

קצט. איתא ברמ"א או"ח סי' רע"א סעי' ה'. דמי שבירך "המוציא
לחם מן הארץ" ונזכר שלא קידש, יקדש על הפת. אבל
בהבדלה אין להבדיל על הפת וע"כ יטעם משהו מן הפת
ואח"כ יבדיל. והטעם בזה דקידוש בשבת אפשר לעשותו על
הפת ע"כ יש לקדש עליו קודם משא"כ הבדלה.
והעיר המג"א שם ס"ק י"ב. מ"ש מהא דאם בירך המוציא
ונזכר שלא נתן אוכל לבהמתו מותר לומר לב"ב "תנו אוכל
לבהמה", ולא נחשב להפסק ה"נ קודם האכילה כיון שאסור
לאכול לפני הבדלה יבדיל בן הברכה לאכילה. ותי' המג"א
שאכילה לפני בהמתו הוי איסור תורה, ולכן אם הפסיק בזה
בין הברכה לשתייה לא הפסיד הברכה, משא"כ הבדלה היא
דרכנו, ואם הפסיק לאחר הברכה לפני האכילה נחשב להפסק
ויפסיד ברכתו ע"ש. והיינו שעדיף לא לגרום ברכה לבטלה
ולכן יטעום קצת ואח"כ יבדיל. משא"כ לאכול לפני בהמתו
דהוי מצות עשה דאורייתא שני' "ונתתי עשב בשדך לבהמתך
ואכלת ושבעת" הקדים הפס' בהמה לאדם, ואם יפסיק עבדו
לפני שאוכל לא יפסיד ברכתו, ולכן עדיף לדבר ולברך קודם
שאוכל.

אלא דעדיין צ"ע מהא דנפסק בשו"ע סי' קס"ז סעי' ו'. דכל
דבר שהוא מצרכי הסעודה כגון הביאו מלח, או תן אוכל
לפלוגי, לא חשיב הפסק. והוסיף שם המשנ"ב דאפי' אמר
הביאו כלי סעודה לא חשיב הפסק. והא הפסקות אלו אינם
לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואינם נחשבות להפסק. וא"כ גם

מטבע מרוסק

שאלה:

בז. הגיע לידי מטבע של חמשה שקלים כשהוא מרוסק מעט בכמה מקומות וחושש אני שמא הוא קודש בקדושת מעשר שני. האם מותר להשתמש במטבע זו או לא?

לענין הברלה אע"פ שהוא מדרבנן לא יהא הפסק. וצ"ל שיש ב' סוגי הפסק א'. אם יש איסור לאכול, כשהוא אסור מדאורייתא לא נחשב הפסק, ואם הוא דרבנן נחשב הפסק. ב'. דבר שיש בו צורך למשך הסעודה, וזה אינו הפסק כגון מלח או להביא אוכל או כלים לצורך הסעודה וכדומה. וסבר החזו"א שהפרשת תרו"מ נחשב כצורכי הסעודה ולכן אפי' בזה"ז שתרו"מ הם רק דרבנן בכ"ז לא נחשב הפסק. וכעיי"ז נשאל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל גבי מי שקיבל ע"ע ללמוד משנה קודם כל סעודה ובירך על המאכל, האם יטעם משהו או שילמד המשנה. ומסיק דאי נדר נדר גמור ויש כאן איסור דאורייתא אסור לאכול עד שילמד ולא נחשב להפסק, אבל אם הלימוד הוא רק בגדר הנהגה טובה, שלפי כמה שיטות הוא רק נדר דרבנן, יש לו לטעום מקודם כדי שלא להפסיד הברכה.

והיינו האם צריך לחשוש שזה היה פעם פרוטה חמורה של אחר, וכשהגיע זמן הביעור, הבעלים איבדו את צורתו כדי להפקיע ממנו הקדושה אבל למעשה כיון שבפועל עדיין יוצא בשוק א"כ עדיין לא פקעה ממנו הקדושה.

תשובה:

מי שנזדמנה לו מטבע שחושש שמא היא קדושה בקדושת מעשר שני, יקח מעט סוכר ויחלל את קדושת המטבע על הסוכר, וע"י זה מוציא את המטבע לחולין ויאבד את הסוכר.

טהרה למי שנפטר תוך המקוה

שאלה:

כח. מעשה ביהודי שנלב"ע באופן פיתאומי בתוך המקוה [תחת המים] האם צריך עוד הפעם בטבילה.

תשובה:

מסתבר שא"צ עוד הפעם טהרה במקוה שהרי כבר נעשה בו טהרת המת"א. ויש להוסיף שכ"ז דוקא כשנפטר ממש מתחת למים ולא בשכבר עלה מהם. ואם עלה ומת יש לטובלו שנית. שבשעת יציאת הנשמה ישנה עוד טומאה.

אמירת קדיש לפני הלוויה

שאלה:

כפ. אם נפטר בשבת או בערב ש"ק, וההלוויה תהיה רק במוצש"ק ואין אנינות בשבת, האם האבלים מותרים לומר קדיש או לא.

תשובה:

נחלקו בזה גדולי האחרונים, דעת הט"ז^י מי שמת לו בשבת או יו"ט וא"א לקוברו בו ביום עכ"פ יאמר קדיש תיכף אחר המיתה דאין באמירת הקדיש אבילות כלל אבל ביום חול אין לעשות כן דהא כשהוא אונן פטור הוא מהתפלה. ובנקודת הכסף^י חולק וס"ל דכיון שהקדיש פודה את אביו מגיהנם וכל זמן שלא נקבר אין דין גיהנם שולט בו וכמדומה שכן נוהגין עכ"ד^י.

ולמעשה: י"א שאין לאבלים לומר קדיש בשבת או יו"ט קודם הלוייה וכפוסקים הנ"ל^י. ויש סוברים כיון שבא"י נוהגין האבלים לומר קדיש בשעת הלוייה לפני כל ביהכ"ס שעוברים לפניו, הרי שסוברים ששייך לומר קדיש גם לפני סתימת הגולל, וכמו כן בשבת או יו"ט לפני הלוייה יכולים האבלים לומר קדיש בשבת י^י.

רב. יו"ד סי' שע"ו ס"ק ד'.

רג. שם.

רד. עוד מבואר בזהר הקדוש, שאין מקום לקדיש כל זמן שלא הוטמן הגוף באדמה ולא ראיתי נוהגין כן. חידושי הגרשוני

שם. וע"ע גליון המהרש"א שם.

רה. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

רו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

אמירת קדיש בביתו ביחידות

שאלה:

5. אבל שהוא חולה ולא יכול להגיע לביה"כ, האם יכול לומר קדיש מביתו ע"י רם קול [שישמעו בביהכ"נ ביחד עם שאר אבלים וישמע ע"י טלפון כדי לדעת מתי לומר].

תשובה:

כל דבר שבקדושה חייב להיות דוקא בעשרה. והיינו שעשרה אנשים נמצאים שם ושומעים ממנו ולכן זה שהוא נמצא לבד בביתו [הגם שהציבור שומעים הקדיש] נחשב כיחיד ואסור לומר קדיש. והא דמצינו לענין קדיש באלכסנדריה במצרים ע"י הנפת הדגל, משום שהיו שם באותו מקום עשרה אנשים ששמעו, ממילא גם שאר אנשים יכלו לענות י"י.

מי יאמר קדיש אב או קרוב אחר

שאלה:

6א. אברך שנלב"ע ויש לו רק ילדים קטנים והתחיל חמיו לומר קדיש עבורו. האם עדיף שאביו יאמר קדיש שהוא קרוב יותר לנפטר או שמא היות שבין כך אין זה חיוב גמור, אין הבדל מי יאמר הקדיש.

תשובה:

אע"פ שבמקרה זה אין הקדיש חיוב גמור, מ"מ מי שיותר קרוב עדיף טפי, וע"כ יאמר האב קדיש ולא אבי האשה י"ח.

נוסח ניחום אבלים

שאלה:

ל"ב. מה הטעם דבשעת ניחום אבלים כשאומרים "המקום ינחם" וכו' יש מוסיפים "ולא תוסיפו לדאבה עוד".

תשובה:

כשאומרים "המקום ינחם" וכו' בלשון עתיד, יכול להיות שיש משמעות שתמיד תצטרך לנחמה, וח"ו יהא תמיד צרות, ולזה קאמר שלא תדע שום צער אחר, וכוונת "המקום ינחם" קאי רק על הצער של עכשיו י"ט.

לימוד הלכות אבילות

שאלה:

ל"ג. בשעה שהחולה הוא במצב קריטי הרבה זמן האם מותר לקרובים ללמוד הלכות אבילות, או שמא הוי כפותח פה לשטן.

רח. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

רט. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

תשובה:

בלימוד תורה והלכות לא שייך שום חשש ויכול
ללמוד הלכות אלו, ועדיף ליתן קצת צדקה לפני
כן שיגן עליהם^{רי}.

איך מנציחים לנשמות

שאלה:

לד. האם יש בזה טובה להנפטר להנציה בביהכ"נ
נשמת הקרובים על אבן יקרה ואותיות מוזהבות.
או שמא עדיף לעשות משהו אחר.

תשובה:

כתב החפץ חיים זצ"ל^{ריא} יש אנשים שרוצים
להנציה לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת
אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן שיש יקרה
ומפותחת וכו' באותיות מוזהבות וכו' ציורים
ופרחים הרבה וכו' ומפזרים על אלו הענינים
ממון הרבה וחושבים שבזה עושין נחת גדולה
לנשמת הנפטר ... ויותר טוב להם שישימו מצבה
שאינה יקרה כ"כ ... והיה להם לקנות ש"ס
וליתנו לביהכ"נ ויכתבו עליו שהוא לזכר נשמת
אבותיהם או לעשות מזה גמ"ח קבוע לזכר נשמת
אבותיהם ובזה מתעלה נפשם מאוד למעלה וכו'

רי. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

ריא. אהבת חסד פרק ט"ו בהערה.

ומצוות שעושה הבן אחר מיתת אביו הוא כפרה
לנפש אביו עכ"ל.

מצבה בלי קבר

לח. וכעין זה מעשה שנטבע א' בנהר ר"ל, ורצה אביו
להביא מצבה בין המצבות על שמו, וכתב בעל
"מלמד להועיל" ריב שמעיקר הדין אין איסור
בדבר אך עדיף שיפריש סכום הכסף שייעד
למצבה עבור מוסד תורני. וכן יעמיד זכרון אמיתי
לנפטר וכמבואר בירושלמי^{טו} אין עושין נפשות
[מצבות] לצדיקים דבריהם הן הן זיכרונם^{יד}.

הקמת מצבה על קבר צדיק

שאלה:

לח. האם חייבים להקים מצבה על קבר צדיק, היות
שמבואר בירושלמי^{טו} "רבן שמעון בן גמליאל
אומר אין עושין נפשות [מצבה] לצדיקים דבריהם
הן הן זכרונם". ומה הדין כשהצדיק כתב בצוואה
שלא יבנו לו מצבה.

ריב. ח"ב ס' קל"ט.

ריג. שקלים ז.

ריד. וע"ע שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ד ס' נ"ז אות ו- ח'.

רטו. שקלים ז.

תשובה:

זה פשוט שחייבים לסמן מקום קבר של צדיק כדי שלא יטמאו בהם כהנים וטהרות, וכוונת רשב"ג הוא לענין מצבה הנעשית לכבוד ולפאר^{רטו}.

ועי' כסף משנה^{רי"ד} דעיקר כוונת רשב"ג הוא, שתכלית המצבה הוא שיזכירו את המת ויפקדו את קברו, ואילו ת"ח אינם זקוקים שיזכירום בפקידה על קברם לפי שגזכרם במעשיהם הטובים ודברי תורתם. ועוד מצאנו בראשונים^{רי"ח} שכתבו והמצבה שמעמידין על קבר אין לך כבוד גדול יותר מזה למת. וכן מבואר בספרים^{רי"ט} שכתבו שמצבה הוא כעין כסא ומושב לשרות עליו האורות המקיפים על הנפש.

ומשום כן הורה החיד"א ז"ל^י לבני משפחתו של ת"ח שצוה שלא יבנו מצבה על קברו שלא ישמעו לו, שאילו היה יודע בשעת כתיבת הצוואה שיש תיקון לנפשו היה רוצה עכ"פ מצבה קטנה עי"ש. ולמעשה היות שכבר נהגו שנים רבות לעשות מצבות גם על קברות צדיקים שוב אין הדבר בגדר רשות אלא חובה לעשות כן לכבודם^{רכא}.

רטו. גשר החיים ח"א פרק כ"ח.

ריז. פ"ז מהל' אבל הלכה ד'.

ריח. שו"ת הרשב"א ח"א ס' שע"ה ד"ה תשובה הדין.

ריט. אר"י ז"ל.

רכ. שו"ת חיים שאל ח"א ס' ע"א אות ר'.

רכא. שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג ס' קנ"ד ויו"ד ח"ד ס' נ"ז.

חושן משפט

זהירות בהוראת היתר בדיני ממונות

כתב הרמב"ם רכב וז"ל אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם אלא לפרוש מן העריות וכו' ואמרו חז"ל גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן וכו' אמרו חכמים רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל באבק לשה"ר, עכ"ל. וקשה כיון שבתחילת דבריו כתב הרמב"ם שיצה"ר הכי גדול הוא על העריות, א"כ לכא' הי' צריך להיות רובם בעריות ומיעוט בגזל כיון שקל יותר לכבוש את היצה"ר על גזילה.

וי"ל כיון שעריות הוא חמור בעיני אנשים לכן כובש עצמו נגד יצרו ותאותו לא לעבור על איסורים משא"כ בעניני ממונות אנשים מורים היתר בכל מיני תירוצים, ולכן אפי' היצה"ר לא

גדול כ"כ מ"מ עובר על איסור גזל ע"כ רכג.
ולכן הלימוד בשבילנו הוא לדקדק בהלכה ולדעת
מה אסור ומה מותר ועל ידי זה לא נבוא להכשל
באיסורי גזילה ח"ו.

עוד יש להעיר שע"פ הלכה כשיש לאדם שאלה
באיסור והיתר יכול לפסוק לעצמו משא"כ בדיני
ממונות אדם נוגע לעצמו ואסור לו לפסוק,
ולמעשה מצאנו להיפך, שאיסור והיתר באים
לשאול את פי הרב וסומך עליו, ולענין דיני
ממונות כל א' ברור לו שהוא צודק וחושבים
שלא צריכים אפי' לשאול רב על זה.

נתן מתנה בטעות

שאלה:

א. ראובן פרע חובו לשמעון, א"ל שמעון מעולם לא
הלויתין ואיני רוצה לקבל ממך הכסף. לאחר
הפצרות גדולות הסכים שמעון לקבל הכסף,
בתנאי שיאמר ראובן שנותן לו הכסף בכל אופן,
ואם באמת אין חוב, הכסף יהא עבורו מתנה
גמורה. וכן הוה לאחר כמה ימים בא ראובן
ואומר טעיתי אני חייב הכסף ללוי ותחזיר לי
הכסף א"ל שמעון הרי כבר נתת לי הכסף במתנה
גמורה, הדין עם מי.

תשובה:

יש כאן אנן סהדי דברים שכלבו וכלב כל אדם, שאפי' אמר בהדי' שנותן לו בתורת מתנה, הכוונה היא כיון שיודע שחייב כברירות ואין אצלו שום ספק שהוא חייב לכן מוכן להתחייב שגם על צד ששילם חובו יקחנו במתנה, אבל כשיתברר שאין שום חיוב כלל בודאי אינו רוצה בנתינת המתנה, וחייב להחזיר לו הכסף יכו'.

ויש להוסיף שאפי' אם כבר המקבל השתמש בכסף דסבר שקיבל בתורת מתנה גמורה, ובלא זה לא היה משתמש בכסף לקנות בזה שאר חפצים, אין בזה שום קשר לנותן, כיון שזה רק גרמא, וא"א לתבוע ממנו לשלם שאר החפצים שהוא קנה רכה.

נתן צ"ק פתוח

שאלה:

ב. נתן צ"ק פתוח לחבירו להשתמש בו ולקנות על ידו בחנות, ואמר לו שלא יוסיף על אלפיים ש"ח, אמנם חבירו השתמש בצ"ק בארבעת אלפים ש"ח, ועכשיו בעל החנות תובע כל הכסף מבעל הצ"ק, האם חייב לשלם או שמא יכול לטעון, כיון שאמרתי לו בפירוש לא להוסיף על אלפיים

רכד. הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

רכה. ולא נחשב כמוציא מעות על פיו שחייב לשלם.

שקלים לא התחייבתי יותר מזה.

תשובה:

כיון שנתן שייק פתוח חתום, כל מה שיכתבו למעלה הרי הוא אחראי ע"ז, וחייב לשלם. אלא שהוא סמך עליו שיכתבו לו אלפיים, ולכן צריך לשלם כל הסכום שכתוב בתוך הצי"ק. ואח"כ יתבע את השליח על הסכום הנותר. ואם מתחילה רוצה להגביל את הצי"ק יש לו לכתוב בעצמו הסכום לפני שמוסרו לאחרים^{רכו}.

קבל כסף בשטר צוואה

שאלה:

ג. קרוב משפחה שאינו שומר תו"מ השאיר לי כסף בצוואה שכתוב ע"י עורך דין עכו"ם האם מותר לי לקבלו או אני חייב לחפש מיהו היורש האמיתי ולבקש ממנו רשות לכך.

תשובה:

הא דיהודי יכול לכתוב צוואה שיתנו כל נכסיו או מקצת מהם לאנשים אחרים שאינם יורשיו, לא מהני אלא אם כותב צוואה שמועיל ע"פ דין תורה, דהיינו שמקנה לו מחיים אבל להקנות לאחר מיתה [כמו שמקובל אצל הגויים] לא מהני היות שאז הוא כבר לא הבעלים על הנכסים וכבר

עברו מן התורה ליורשיו.
ולכן בנד"ד שקיבל נכסים מקרוב שאינו שומר
תו"מ, שלא נכתב ע"פ דין תורתנו הקד', נמצא
שחלה המתנה רק לאחר מיתת הנותן, וכבר זכו
יורשיו בנכסים, ולכן עליו לחפש את היורשים
האמתיים מהנכסים, ולבקש מהם רשות האם הם
מסכימים שהוא יקבל הנכסים. ויש לו עיצה אם
עדיין הנותן חי שיעשה קנין המועיל, דהיינו
שיודה לפני עדים [או יכתוב לו בכתב ידו]
"שהקנתי לפלוגי כך וכך מנכסים [כל הנכסים או
חלק מהם או יאמר כל מה שכתוב בשטר צוואה]
באופן המועיל מן התורה", שזה עצמו הוא קנין
אודיתא יכו.

צ'ק שיחזר

שאלה:

ד. הכניס צ'ק לבנק וחזר, ונתחייב בדמי עמלה, האם
בעל הצ'ק חייב לשלם הוצאה זו או לא.

תשובה:

תלוי מה היתה סיבת החזרה, אם משום ששכח
לחתום על הצ'ק או משום שטעה בתאריך, מכיוון
שזה דבר גלוי, היה לו למקבל לבדוק לפני
שהכניסו לחשבונו, אבל אם סיבת ביטולו היתה

בגלל שאין עליו כיסוי, לא היה המקבל יכול לדעת דבר זה. ועל בעל הצ'ק לשלם עמלה זו כיון שזה היה מחמתו, והוי כמוציא הוצאות על פיו דחייב משום דינא דגרמי^{כח}.

כלי שנשבר בחנות

שאלה:

ה. הורדתי קופסא של צלחות ממדף שבחנות, והיות שהקופסא היתה פגומה נפלו הצלחות ונשברו. טוען המוכר. שהיה לך לבקש ממני להורידו והייתי זהיר בזה שידעתי שהקופסא פגומה. האם אני חייב לשלם.

תשובה:

עצם הדבר שאדם מחזיק חפץ ומפילו נחשב לאדם המזיק וחייב בתשלום, ואף שלא ידע שהקופסא פגומה הרי קיי^ל ליכ^ט אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד. ומבואר בגמ' שם שחייב על אונס כרצון. וא"כ אפי' נימא שהוא אנוס בזה לכאו' חייב לשלם.

אולם כבר כתבו שם תוס'^י שהנ"מ באונס כעין אבידה שהוא קרובה לפשיעה אבל אונס כעין

רכח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

רכט. בב"ק דף כ"ו.

רל. דף כ"ז: ד"ה ושמואל.

גניבה שהוא אונס ממש פטור. והרמב"ן ר"ל חולק וסובר שאונס כעין גניבה נמי חייב, ודוקא בשומר שמעביר חבית ממקום למקום שיש לו רשות לעשות כן פטור, משום שהוא עשה ברשות נחשב לאונס גמור עי"ש.

וא"כ אם מקובל בחנות זו שרק המוכר לוקח מהדף מה שמבקשים ממנו א"כ לא היה לו רשות לקחת ונחשב לאדם המזיק, אבל אם מקובל שם כמו בכל החנויות שהלוקח מוריד מהמדף א"כ הוא עשה ברשות, ולפי שיטת תוס' בודאי פטור שזהו אונס כעין גניבה. וגם לשיטת הרמב"ן, הרי זה נחשב כעשה ברשות ופטור מלשלם משום אונס רלב.

נתקל בחבילה שעמדה במדרכה

שאלה:

- השאיר בלילה חבילה קטנה ליד ביתי, ונתקל בה אדם ונפל על המדרכה ושבר שתי שיניים האם חייב לשלם לו שכר רופא שיניים או לא.

רלא. בב"מ דף פ"ב:.

רלב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

בפר' משפטים ר"ג כתיב כי יפתח איש בור וכו' ונפל שמה שור או חמור. ואיתא בגמ' ר"ז שור ולא אדם חמור ולא כלים. ומבואר שם ר"ה בסוגיא שאם נפל שם אדם ומת פטור אבל אם הוזק בו חייב.

ולפ"ז, כיון שנשכרו לו שיניים שזהו בכלל נזקי אדם לכאן, בעל הבור חייב, שאין זה בגדר ריפוי שהוא פטור בנזקי ממונו רק הוא בגדר נזק, שכל דבר שעומד לתקן צריך לשלם מדין נזק.

אולם מבואר בגמ' ר"ז. נתקל באבן והוזק בקרקע פטור דקרקע עולם היזקתו ע"ש. והיינו דוקא אם הוזק ע"י הבור עצמו חייב לשלם אבל אם קיבל המכה מהקרקע שסמוכה לבור פטור, וע"כ בניד"ד שהשיניים נשכרו ע"י המדרכה ליד החבילה אין בעל הבור חייב לשלם ר"ז.

ר"ג. פרק כ"א פס' ל"ג.

ר"ד. ב"ק דף כ"ח:.

ר"ה. דף ל"ג:

ר"ו. ב"ק דף כ"ח:.

ר"ז. ויל"ע אם חייב עכ"פ בידי שמים. ועי' ברכת שמואל ב"ק סי' ב'.

החלפת דירה שכורה לצרכי נופש

שאלה:

ז. אדם המתגורר בדירה שכורה בבני ברק, ורוצה להחליף דירה עם חברו הגר בירושלים, למשך שבוע ימים, האם חייב לשאול רשות מהמשכיר, או לא.

תשובה:

נפסק בשו"ע^{רל"ח}: "המשכיר בית לחברו, יכול השוכר להשכירו לאחרים, והוא שלא יהיה מגין בית האחר יותר מבני ביתו", דהיינו, שמספר הנפשות של המשפחה השוכרת לא יעלה על מספר הנפשות במשפחת השוכר הראשון. הטור^{רלט} מביא את סיום דברי הרמב"ם: "שלא אמרו אין השוכר רשאי להשכיר אלא במטלטלין, שאפשר לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, אבל בקרקע אין אומרים כך". ומפרש שם הט"ז את החילוק, שמטלטלין בעל הבית חושש שמא השוכר מהשוכר יקחם ויבריחם למקום אחר, ולכן מקפיד שלא ישכירם. משא"כ בקרקע, שתמיד הבעלים יכולים לבוא ולראות אם הוזק רכושו, ולכן מן הסתם אינו מקפיד.

רלח. חו"מ סי' שט"ז ס"א.

רלט. שם.

ולפ"ז שהשוכר דירה שאינה מרוהטת, יכול להשכירה לאחרים אפילו בלא רשותו של בעל הבית, כי בקרקע בלבד אין בעה"ב מקפיד אם מספר הנפשות שוות, אבל אם הדירה מרוהטת, אין השוכר רשאי להשכיר.

אם יש בחוזה תנאי שלא להשכיר

אולם מאחר ושכיה מאוד, שהמשכיר דירה כותב "חוזה", וחותרים עליו השוכר והמשכיר, ועל פי רוב אחד הסעיפים קובע כי "אין השוכר רשאי להשכיר את הדירה בלא רשות המשכיר יש לדון האם מותר לשוכר להשכיר את הדירה לנופשים, מאחר וכל תנאי בשכירות מועיל, ואין צריך לעשות קנין על התנאים בשכירות, כמבואר בשו"ע^י, וכ"ש אם חתמו בשטר. ולכאן נראה שבכה"ג יהיה אסור לשוכר להשכיר את הדירה בלא רשות מיוחדת מהמשכיר, ואפילו בדירה שאינה מרוהטת.

החלפת דירות

אולם י"ל שמסתבר שכוונת השטר אינה למקרה של השכרה לנופשים, אלא למקרה שהשוכר ירצה לעזוב את הדירה בכלל, ולהכניס שוכרים אחרים במקומו לדירה, שעל זה מקפיד בעל

הדירה ודרש שהדבר יעשה בידיעתו. ואילו שמשכירים את הדירה לכמה ימים או שבועות לנופשים, על כך נראה שאין בעל הבית מקפיד רמא. אולם אם יודע שהבעלים מקפידים גם על שכירות מסוג זה, אסור לו להשכיר לנופשים אלא ברשות הבעלים.

השכרה לעכו"ם לימי הפסח
 כעין זה גם לענין מכירת חמץ, שאפילו אם התנה המשכיר עם השוכר שלא ישכיר את הדירה או חלק ממנה לאדם אחר בלא ידיעתו, מ"מ פוסקים הרבנים שליט"א, שיכול השוכר להשכיר את מקום החמץ או אפילו חדר שלם לעכו"ם למשך ימי הפסח, כי בוודאי על כך לא מקפיד המשכיר, ואין צריך לשאלו כלל.

תשלום שכירות מתחילת השנה

שאלה:

ח. שכרו דירה וחתמו חוזה לשלם בסוף כל חודש ארבע מאות דולר, ואח"כ הסכים המשכיר שאם משלם מראש לכל השנה יוזיל לו לשלש מאות ושמונים דולר. האם יש בזה משום ריבית או לא.

רמא. כן אמר לי הגר"ח קנייבסקי שליט"א. וכעין זה מבואר בדרך אמונה פי"א מהל' מעשר שני ס"ק נ"ח, לענין הקנאת תרומ' בזמן הביעור ע"ש.

תשובה:

יסוד השאלה הוא, מכיון שכבר סיכמו וחתמו שהחיוב תשלום הוא רק לאחר כל חודש, א"כ במה שמשלם מתחילת השנה זהו תשלום לפני זמן החיוב, ועכשיו השוכר מלוה כסף למשכיר עד הזמן שיחול החיוב, וכנגד זה הוא מוזיל לו את המחיר. ולכאוי יש בזה משום ריבית. אולם זה אינו, היות שמשלם לו עכשיו על כל השנה, עי"ז משנה סדר תשלום השכירות ומקבל מיד קנין השכירות על כל השנה, ואין כאן שום הלואה כלל דהוי כמכירה ואין בזה משום איסור ריבית דמב.

רמב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

אבן העזר

חייב מזוזה בחדר יחוד

שאלה:

א. האם צריך לבדוק כשרות המזוזה של החדר יחוד.

תשובה:

כששוכרים חדר יחוד באולם בארץ ישראל אין צורך לחשוש לכשרות המזוזות כלל^{רמג}.

חופה למחרת מתענית ציבור

שאלה:

ב. האם החתן צריך לצום יומיים כשחופתו הוא למחרת תענית ציבור.

רמג. הגר"ח קנייבסקי שליט"א. והגם שהשוכר בית בא"י אפילו ליום אחד חייב לקבוע מזוזה נדבחו"ל רק לאחר שלושים יום] עי' יו"ד סי' רפ"ו סעי' כ"ב, הדר בפונדק בארץ ישראל פטור ממזוזה שלושים יום ע"ש. ושימושו של החתן היינו לכל היותר כמו פונדק.

תשובה:

כשחלה החופה למחרת תענית ציבור יתענה החתן בתענית ציבור וגם ביום החופה רמ". ואם אין בכוחו להתענות למחר לא יתענה רמה.

נפסל הכתובה תחת החופה

שאלה:

ג. נטשטש הכתובה תחת החופה מחמת הגשם ונפסל, האם יכולים העדים מעצמם לכתוב כתובה חדשה.

תשובה:

אם נטשטש האותיות לגמרי ע"י הגשם ונפסל, אם העדים כבר חתמו לפני כן כבר נשלם הכתובה ונגמר שליחותן וא"א להם לחתום פעם שנית בלי שהבעל מצווה אותם מחדש. ואם נוהגים לחתום תחת החופה ונטשטש הכתובה לפני שחתמו נמצא שעדיין לא נעשה שליחותן יכולים לחתום

רמד. שו"ת אגרות משה או"ח סי' קס"ז. ומוכיח כן מהא דכתב המג"א סי' תקע"ג שחתן חייב לצום בימים שבין יוה"כ לסוכות. ומשמע כל הימים ואפי' למחרת יוה"כ. וע"ע שם שהעיר מכריתות [כה]. שבבא בן בוטא לא הביא אשם תלוי למחרת יוה"כ.

רמה. בעל שבט הלוי שליט"א.

בלי צווי הבעל מחדש רמז.

חוב סעודת שבע ברכות

שאלה:

ד. האם יש חוב סעודת שבע ברכות כל יום.

תשובה:

אין חוב לעשות כל יום סעודה עם שבע ברכות
והוא רק בגדר מצוה מן המוכחר רמז.

פנים חדשות בסעודה

שאלה:

ה. האם הפנים חדשות חייב לישאר עד הסוף, והאם
אשה גם יכולה להיות פנים חדשות.

תשובה:

אם יצאו הפנים חדשות לפני שהתחילו לברך
ברכת חתנים א"א לברך עוד רמז. רק מי שראוי

רמז. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

רמז. שו"ת רב פעלים אה"ע ח"ד סי' ו'.

רמז. עי' פתחי תשובה אה"ע סי' ס"ב ס"ק י"ב בשם ספר זכור

לאברהם שאם כבר התחילו ברכות חתנים ויצאו מקצתן או

יצא הפנים חדשות מותר לגמון עי' שם. מכאור שאם יצאו

לפני כן א"א לברך ברכת חתנים אע"פ שהיו שם כל הסעודה.

וע" שו"ת האלף לך שלמה אה"ע סי' ק"ז.

לצרף למנין עשרה יכול להיות להם פנים חדשות.
לכן אשה או קטן אינם נחשבים פנים חדשות רמט.

מי מברך ברכת חתנים

שאלה:

ו. האם דוקא משתתפי הסעודה יכולים לברך ברכת חתנים.

תשובה:

אפילו אלו שלא אכלו כלל בסעודת חתן וכלה יכולים לברך ברכת חתנים י.

גר שנתגייר לפנים חדשות

שאלה:

ז. גוי שהשתתף בחתונה ואח"כ נתגייר, האם נחשב לפנים חדשות בסעודת שבע ברכות.

תשובה:

עכו"ם שהשתתף בסעודת נישואין ואח"כ התגייר נחשב לפנים חדשות דקודם לכן לא נחשב לאדם

רמט. פ"ת שם ס"ק י"ב, ועי' שמ"ק כתובות ז'.

רנ. כן ענה מרן החזו"א זצ"ל להבלח"ט הגר"ח קנייבסקי שליט"א. וכן נהגו אצל מרן רי"ז הלוי זצ"ל. אולם עי' שו"ת חשב האפור ח"ב סו"ס ג' שהחמיר בזה, וכן שמעתי בשם הרב מטשעביץ זצ"ל שהקפיד ליתן דוקא למי שאכל.

כלל רנא.

ברכת שבע ברכות לבן אשכנז וספרד

שאלה:

ח. האם בן אשכנז יכול לברך שבע ברכות אצל בן ספרד או להיפך.

תשובה:

לפי מנהג בני ספרד מברכים ברכת חתנים דוקא בסעודה הנערכת בבית החתן. וכן בן ספרד המשתתף בסעודת שבע ברכות של בני אשכנז שלא בבית החתן לא יברך ברכת חתנים. אבל בני אשכנז הנמצאים בסעודת שבע ברכות של בני ספרד יכולים לברך אף שלא בבית החתן י"ב. ויש

רנא. הגר"ח קנייבסקי שליט"א. ע"פ גמ' קידושין ס"ב: מעיקרא בהמה והשתא דעת אחרת. והוסיף שלא דמי לעכו"ם שהגיע מחו"ל לארץ ישראל ודעתו לחזור ונתגייר כאן חייב לנהוג ביו"ט של גליות, ולא אמרינן שנחשב כקטן שנולד כאן ודעתו לעקור עצמו לחו"ל שנוהג רק יום א' של יו"ט, מכיון שבמציאות היה גר קודם בחו"ל ודעתו לחזור לשם אין לו קביעות כאן כלל.

רנב. משום דאזלינן תמיד בתר המברך. דאם הוא בן אשכנז לשיטתו הרי כולם חייבים, ואם המברך הוא בן ספרד אפילו החתן הוא בן אשכנז מ"מ לשיטתו כולם פטורים. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל. וכן הורו הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ח

סוברים שרק אם ששה אשכנזים [רוב מגין]
בסעודה יכול אחד מהם לברך יג.

נטילת ידים לשבע ברכות

שאלה:

מ. האם החתן וכל המסובים חייבים ליטול ידיהם
לסעודת שבע ברכות.

תשובה:

אם החתן לא נטל ידיו להמוציא אין נחשב סעודת
נישואין. אך לא חייבים כל העשרה לאכול פת יג.

אמירת שבע ברכות

שאלה:

י. האם אמירת שבע ברכות בשעת הסעודות הוא
חיוב על החתן או על המסובים.

תשובה:

מנהג נכון הוא שהחתן וכלה ישמעו השבע
ברכות יג. אבל אין זה לעיכובא. ועיקר חיוב

קנייבסקי שליט"א.

רג. שובע שמחות פ"א הערה צ"ב.

רנד. עי' פ"ת סי' ס"ב ס"ק ח' בשם זכור לאברהם, וע"ע האלף
לך שלמה אור"ח סי' צ"ג.

רנה. כ"כ ערוך השולחן סי' ס"ב סעיף ט"ז בשם יש"ש כיון

הברכות הוא על כל המסובים לברך לכבוד החתן והכלה, ולכן כל אחד צריך להקפיד ולשמוע הברכות ולא לדבר ולהסיח דעת בשעת אמירתן^{יג}.

חתן פוטר מתחנן

שאלה:

יא. חתן שמאריך בתפילתו במנין א' וממשיך עדיין להתפלל במנין שני, האם גם במנין שני לא אומרים תחנן.

תשובה:

מנהג העולם שכל זמן שעדיין מתפלל שם לא אמרינן תחנן^{יד}. ועוד אפי' לא מתפלל עמהם רק שנמצא שם ג"כ פוטר מתחנן^{יד}. דהטעם שפוטר משום שכל הציבור חייבים לשמחו ועי"ז יש שמחה לכולם, ואין חילוק אם מתפלל עמהם או לא^{נט}.

שהברכה היא להצלחת שניהם.

רנו. כן משמע בשו"ע שם סעיף י"א שאם המסובים מתחלקים לכמה חדרים ואין יכולים לשמוע הברכות מאחרים, כל חבורה תברך בעצמה שבע ברכות. וע"ע שו"ת התעוררות התשובה ח"ב סי' פ"א.

רנז. הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

רנח. דעת תורה סי' קל"א, וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.
רנט. ועי' אשל אברהם בוטשאטש סי' קל"א דבכה"ג אומרים תחנן, וע"ע אפריון לשלמה פרק ג' סעי' ו'.